

آذربایجان دموکرات فیرقهسی و آذربایجان میلی حوکومتی دؤنمی نین سندلریندن

صحيفه	ديزين
3	حيزب تودهیی ايرانين آذربايجان ايالتی تشکيلاتی نين آذربايجان دموکرات فيرقه سینه قوشولماسی
3	حيزب تودهیی ايرانين آذربايجان ايالت کوميته سي نين مکتوبو - قطعنامه و سندلر
6	آذربايجان دموکرات فيرقه سی نين آذربايجاندا دموکرات دؤولت لری نين ديپلوماسی مامورلارينا و ايران صلاحيتدار مقاملارينا گؤندهرديگی آچيق مکتوب-
9	بيرينجی دفعه اولاراق آذربايجان خانيملاری اينتيخاباتدا ايشتيراک ائتديلر
10	آذربايجان مجلس موسيسان ميلي سي نين بيانیه سي، آذربايجان ميلتینه و عموم ايران خالقينا!
13	آذربايجان مجلس ميلي سي ايسته بير
14	ميلت اوزو اينتيخابات فرماتینی صادير ائدير
14	آزادليق قوربانليق ايسته بير
15	آذربايجان مجلسی ميلي سي نين داخيلي نظامنامه سی
15	هئيات رييسه نين وظيفه لری
16	موتقرر يقه ماده لر
17	دؤولت تشکيلي حاقيندا
18	آذربايجان ميلي مجلسی نين ويلايتلر، ماحالار و بؤلوک انجومنلری، سئچگيسي خصوصوندا 13 نؤمره لي قراري
20	آذربايجان ميلي مجلسی نين بلديیه سئچگيسي خصوصونداکی 14 نؤمره لي قراری
21	آذربايجان ميلي حؤکومتی نين قراری
22	مجلس موسيسان و قانون اساسي حاقيندا، مجلس ميلي نين تصويب ائتديگی قانون لايحه سي
23	خارجه وزيرلری شوراسينا، لندن انجومينه گؤندريلن تئلئقراف
24	آذربايجان ميلي حؤکومتی نين باشچيسي سئييد جعفر پيشه وری نين بيرلشميش ميللر تشکيلاتينا موراجيعتی
26	آذربايجان رئسپوبليكاسي سياسي پارتيالار و ايجتيماعي حرکاتلار مرکزي دؤولت آرخيوي
34	آذربايجان ميلي حؤکومتی نين رهبرليگی نين سوونتلره سون موراجيعتی
39	سوونت دؤولتي نين باشچيسي ا.. ايستالين نين آذربايجان دموکرات فيرقه سي نين ليديري سئييد جعفر پيشوري يه شخصي مکتوبو

حیزب تودهیی ایرانین آذربایجان ایالتی تشکیلاتی نین آذربایجان دموکرات فیرقهسینه

قوشولماسی

حیزب-توده کادرلاری ایچریسینده بیزیم شو عارلاریمیزی آنلاماق ایسته مینلر ده آز دئییلدی. اونلاردان بیر پاراسی دورد ایل تامام چالیشیب قوردوقلاری تشکیلاتی قئید-شرطسیز اولاراق بیزه تسلیم ائتمگه راضی اولایلمیردی. دورد ایل حیزب-تودهنین سول سؤزلری ایله اوزلرینی مشغول ائدیپ، غیری عملی خیاللار قازانیندا قایناییب، بیشمیش آدمالاری بیر گونده دموکرات حالینا سالماق مومکون اولموردو. بیر سؤزله دئمک اولار کی، موسیسلر کونفرانسیندان سونرا قاباغیمیزدا دوران وظیفه لر عاغیلا سیغمایان درجه ده آغیر و چتین ایدی. بونا باخمایاراق قاباقدان دوشونوب، دانیشیب، تعیین ائدیگیمیز نقشه نی ایچرا ائتمگه باشلایب، نیظام و اینتیظام اوزره ایرلی گئیدیک.

طبیعی دیر کی، مووقتی کومیته دوزلدیکدن سونرا گوتوروله سی لازیمی قدم، بیرنجی توده تشکیلاتی نین تکلیفینی مو عین ائتمکدن عیبارت ایدی. بو خصوصدا بیز ایرهلیدن او تشکیلاتین باش بیلن عوضولرینی حاضیرلامیشدیق. اونلار بیزیم پیشنه ادمیزی قبول ائدیپ، توده تشکیلاتی نین فیرقه میزه ایلحاق (بیرلشمک) ائدیله جگینی تامین ائتمک اوچون چالیشماغا سوز وئرمیشلر. بو مقصدله ایره لیده حاضیرلادیغیمیز پلان اوزره اونلار شهر یورین 15-16-دا چاغیردیقلاری گنیش عمومی ایجلاسدا آشاغیداکي قرار ی قبول ائدیپ، آشاغیداکي مکتوبلا برابر، بیزیم مووقتی مرکزی کومیته میزه گؤندر مکله ایشین فورمال طرفینی انجام وئرمگه مووفق اولدولار. خاطیرلادان (موضوع) محو اولوب، گنتممک اوچون بو تاریخی وثیفه نی بورادا نقل ائدیریک. .. (باخ «خاطیرلر» کیتابی ص 93)

حیزب-تودهیی-ایران آذربایجان ایالت کومیته سی مکتوبونون عئینی.

آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین مرکزی کومیته سی نه

گؤندر یلیر حیزب-تودهیی-ایرانین آذربایجان ایالتی تشکیلاتی نین شهر یور آیی نین 15-ده و 16-دا (سننتیابرین 6 و 7-ده) اولان کونفرانسین قطعنامه سی باره سینده اولان نظرییه سی نی تنزلیکله بو کومیته به معلوم ائده سینیز. احتیراماتی-فایقه ایله. (درین حور متله) حیزب-تودهیی-ایرانین آذربایجان ایالت کومیته سی

قطعنامه

جومعه 16 شهر یور 1324-جو ایل (7 سننتیابر 1945-جی) حیزب-تودهیی-ایرانین آذربایجان تشکیلاتی نین گنیش ایالتی کونفرانسیندا آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین 12 شهر یور هامان ایل تاریخلی موراجیعتنامه سی نی اوخویوب و اونون اطرافیندا بحث و موطالیعه ائدیکن سونرا کونفرانس بو قرارا گلدی، آذربایجان دموکرات فیرقه سی آذربایجان خالقی نین احتیاجلارینی دوغرو و دوزگون دوشونوب، اونا یاخینلاشمیشدیر. آذربایجان خالقی قیرخ ایل اولدن مشروطیت و آزادلیق، قانونی-اساسی و میلی

حۆكومت قورولوشو اوچون ايران داخيلينده ياشايان ميلنلرين هاميسيندان آرتيق فداكارلىقلار ائديب، قوربانلار وئريب و خسارته موتحميل اولموشدور. بونا قيرخ ايل تاريخ بويو يازيلان بوتون روزنامهلر حتا مورجع روزنامهلرين صحيفهلري ده بئله شاهيددير. بونولا بئله ايستر ريضا خان ديكتاتوراسيندان قاباق، ايستر ريضا خان دؤورو ايستر ايسه شهريور 1941-دن بو طرفه آذربايجان خالقي هر گون، هر ساعات و هر دقيقه ايقتيصاد، ماعاريف، صحيه و زيندگانلىقدا اولان بوتون ساحلرده گنري گنديب و اوز فقر و فلاكتيني آرتيرميشدير. آذربايجان كندلري و شهرلري گوردويوموز كيىمى خارابازارليغا دؤنموشدور. آذربايجان خالقي اونا باخمايلاق كي، ايرانين مركزي حۆكومتى اوچون بوتون ايالت خالقلاريندان آرتيق ارزاق و ماليات وئرير، بوتون ايالت خالقلاريندان دايدا قالميشدير. مركزي حۆكومت نظرينده تحقير و توهينه معروضدور: آذربايجان خالقي نين اوچده بير حيصهسى ايسيتيصال نتيجهسينده تهران و ديگر ايالت شهرلرينده سفيل و سرگردن بير حالدا ياشايلار. آذربايجان و اونون خالقي مركزي حۆكومت نظرينده ايمپرياليست مملكتلرين موستملكلر يندن هنج ده فرقلي دئيلىدير. طبيعىدير كي، هر حيزبه او ميلتين سعادتى، آزادليغي، اوز مملكتي نين عومران و آبادليغي اونون اساس مقصديني تشكيل ائدير. آذربايجان خالقي نين ديگر ايالتلرده ياشايان خالقلار كيىمى اولان عوموم احتياجلاريندان ساواي بير سيرا خصوصى احتياجلاري دا واردير كي، اونو حيزب-تودهى-ايران و اونون مركزي كوميتهسى و گؤتوردبو سياسي خطى تامين انده بيلمير. بو خصوصى احتياجلاري تهراندا ياشايان آذربايجان موحيطيندن اوزاق اولان بو مركز تامين ائتمكدن عاجيزدير. بو احتياجلاري بيرنجي نؤوبهده آذربايجانين داخيلينده اولوب و اونون منافعيني ياخيندان دوشونوب و حيفظ ائتمگى عؤدهسينه آلان بير مركز تامين انده بيلر. آذربايجان خالقي سؤز، يوخ ايش و عمل اداميدير. آذربايجان خالقي هنج بير واخت ايلر بويو مجلس نومائندهلرينه اينتيخاب اولاجاق شخصلره آلت اولوب، اوز قبيمتلي واختيني تلف انده بيلمز. بو خالقي بو يولا سؤوق ائتمك خيانتدير. آذربايجان خالقي نه قدر تنز اوز سرنؤويشتيني موعين ائديب و اوز موقدر اتيني اليه آارسا، داها دوغروسو، آذربايجانين داخيلي خودموختارليغيني تثبيت و تحكيم اندرسه، ميلتي بير او قدر خوشبخت و مملكتي بير او قدر آباد اولاجاقدير.

چاغيريلميش اولان حيزب-تودهى-ايرانين آذربايجان تشكىلاتي نين ايالتى پلننومو، تيريز شهر كوميتهسى، ايالت و شهرستان تقنيش كوميسيونو و بوتون آذربايجان و يلايت و محلي كوميتهلر يندن اينتيخاب اولونموش نومائندهلرينين گننيش كونفرانسي قطعي ائندي:

آذربايجان خالقي نين ترقى، تعالي و سعادتى و آذربايجانين عومران و آبادليغي نين تاميني يولوندا حيزب-تودگى-ايرانين آذربايجان تشكىلاتي ايستر رهبرليك نؤقطهسى-نظرينجه حيزبن مركزي كوميتهسيندن قطع رايبطه انده رك، بوتون تشكىلات ايله بيرليكه آذربايجان دموكرات فيرقهسينه ايلحاق اولماغي قرارا آير و بيرلشمه نين وسايليني فراهم ائتمك اوچون آغايي صادق بادىگان - 84، زين العابدين قبيامى - 80، محمد حوسئين بورهاني - 61، يدوللا كلانترى - 59، ابولحسن واقيف - 56 راي ايله (5) نردن عيبارت اولان كوميسيون اينتيخاب اولوندو. ايالتى كوميتهيه قطعي ايختييارت وئريليير كي، اينتيخاب اولونموش كوميسيونون نظرياتيني حياتا تطبيق ائديب و لازيى اعلاميه وئرسين.

ياشاسين آذربايجان خالقي نين گلهجك خوشبخت حياتي! ياشاسين اونو تامين اندهجك آذربايجان دموكرات فيرقهسى!

كونفرانسين هنيات رييسهسى - 16-06-1324

كونفرانسین قرارینا گۆره، حیزب تودهیی ایرانین آذربایجان تشکیلاتینین آذربایجان دموکرات فیرقهسینه ایلحاق اولونماسی اوچون آیریلیمیش بئش نفرلیک کومیسسیون مذکور فیرقهنین مرکزی کومیتهسی ایله مولاقات و موذاکیرات آپاریب، آشاغیداکی ایشلری نظرده توتماق ایله بیرلشمک مسالهسی ایجرا اولونسون

1- دموکرات فیرقهسینه مولحق اولان حیزبی تودهیی ایران عوضولری، حیزبی تودهیه داخل اولدوقلاری سابقه قئید اندیلیب نظرده توتولسون.

2- حیزبین اینتیظام و دیسپلینینه موراعات ائتمه‌میش آداملار و یا اهالی آراسیندا اخلاق پوز غونلو ایله مشهور اولانلار کی، بیر نحو اله حیزبه داخل اولای بیلیمیشلر، بئله آداملار دموکرات فیرقهسینه قبول ائدیلمه‌سینلر، بئله کی، حیزبی تودهنین ایالت کومیتهسی اولجهدن تصفییه ایشلرینه باشلاماق فیکرینده ایدی.

لیدا حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالت کومیتهسی بو قرارا گلیمیشدیر و حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالتی تشکیلات عوضولرینین هامیسینا ایخطار اولونور کی، آذربایجانین هر یئرینده اولان ویلایت و محلی کومیتهلر، حوزره، تامام تشکیلاتی، آرشیو، اوراق و اساتییه‌نی اوز محللرینده آذربایجان دموکرات فیرقهسینه مولحق ائدیب، ایلحاق جلسه‌سی‌نین صورتینی رونویشت ائدیب ایالت کومیته‌سینه گۆندرسینلر.

حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالت کومیته سی

(باخ «خاطرلر» کیتابی س. 93 و «قیزیل صحیفه‌لر» س. 48 / «خاور نو» قزنتی حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالت کومیته‌سی اورقانی شماره 92، 21 شهرییر 1324، 12 سنپتامبر 1945)

حیزب-توده نین فیرقه‌میزه مولحق اولماسی اوز-اؤزلوگونده چوخ بؤیوک بیر مساله ایدی. اونون ایچریسینده بیزیم شوعاریمیز طرفدار اولمایان آداملار آز اولمادیغیندان، ایلحاق طرفدارلاری اولانلار چوخ آغیر موشکولات ایله روبرو (اوز-اوزه) اولموشدولار. بونلاردان بعضی‌سی بیزیم میلی شوعارلاریمیزین معناسینی دوشونه بیلیردیلر. ...

اگر توده تشکیلاتی یوخاریداکی قرارلاری چبخارماسایدی، عملده بیزیم اوچون او قدر ده تفاوت ائتمزدی، چونکی حیزب-توده دن دورد تامام میتینگ، نومایش و حرارتلی سوزدن باشقا نتیجه گۆرمه‌ین عوضولر تئز و یا گنج اوللینجی گوندن جیدی ایش گۆسترمدکه اولان تشکیلاتیمیزا مولحق اولوب، او تشکیلاتین پوزولماسینا سبب اولاجاق ایدی.

او گونلرده حیزب-توده عوضولری دسته-دسته بیزه موراجیعت ائدیب، فیرقه‌میزه عوضو یازیلماق ایسته‌دیکلری حالدا بیز باشچیلارلا آپاردیغیمیز دانیشیق‌لارا گۆره اولنلارین خواهیشلرین ردد ائدیب اوز تشکیلاتلاریندا چالیشماغا مصلحت گۆروردوک. حتا بو سببه گۆره اولنلار بیزدن آرتیق درجده ناراضی قالیب جوربجور بهانه‌لرله ناحیه‌لرده عوضو یازیلماغا باشلامیشدیلار.

من حیزب-توده‌نین بیزه مولحق اولماسی‌نین معناسینی آز التماق فیکرینده دئییلیم، بو تک آذربایجاندا یوخ، بلکه بوتون ایراندا سیاسی بیر حادثه ایدی.

حیزب-توده‌نین مرکزی کومیتەسی آذربایجان تشکیلاتینا آرخالاندیغینا گۆره او تشکیلاتین تامامیله مولحق اولماسی موناسیبتیله بیزدن فؤوق‌العاده بیر صورتده رنجیده اولموشدو (اینجیمیشدی). مورتجملر ایسه بیزی حزب-توده‌یه رقیب حساب ائتدیکلرینه گۆره تشکیلاتیمیزا بؤیوک امید باغلادیقلاری حالدا توده تشکیلاتی‌نین بیزیم ایختیاریمیزا کئچمه‌سیندن خوشلاری گلمیردی. اونلار قورخوردو کی، بو واسیطه ایله بیز دخی حیزب-توده‌نین سول و طبقاتی شوعارلاری اوزره حرکت ائتمگه باشلایاق.

حیزب-توده تشکیلاتی‌نین ایلحاقی فیرقه‌میز اوچون بؤیوک موفقیت ایدی. بیز بو واسیطه (ایله انده بیلدیگ) تشکیلاتین یاراتدیغی کادر و تشکیل ائتدیگی محلی کومیتە لر و اونلارین ایش وسیله‌لریندن، همچنین کندلرده حاضر لادیغی سیاسی دوشونجه دن ایستیفاده ائدک.

...تشکیلات وظیفه‌میزی واختیندا انجام وئریمک اوچون بوتون وسیله‌لردن ایستیفاده ائتدیگیمیزی حیزب-توده‌نین ایلحاقدان سونرا اونون ایش کادروسونو آلیب، اوز کادرلاریمیز ایله بیرلیکده بوتون آذربایجان کند و شهرلری آراسیندا تقسیم ائتدیگ. اونلار موعین نقشه اوزره حرکت ائدیپ، موعین گونلرده ایشلرینه خاتمه وئرملی ایدیلر. بو دا چوخ موفید واقع اولدو. اونلارا وئردیگیمیز تاپشیریق چوخ ساده ایدی. حیزب-توده و دموکرات تشکیلاتلارینین عوضولرینی توپالییب، اونلارین آراسیندا عیده نیسبتیله نوماینده سئچمه‌لی و بو واسیطه ایله محل و ویلایت کونفرانس‌لارینی تشکیل انده رک، اورادا کومیتەلر اینتیخاب ائتدیکن سونرا عومومی کونفره‌یه نوماینده‌لر سئچیب، اوزلری ایله برابر، مئهر آیی‌نین 9-جو گونو آخشام تبریزده حاضر ائتملی ایدیلر. بؤیوک قودرت، شیدتلی اینتیظام و آغیر ایش طلب ائدن کونفره قورولوشو فقط تشکیلات یولو ایله باشا گلمیردی. کونفره نین گونده‌لیک مسالهلرینی حاضر لاقلا برابر گله‌جکده فیرقه فعالیتی‌نین اساسینی تشکیل ائدن مرانامه و نیظامنامه‌میزین یازیلیب حاضر لانماسی دا کیچیک ایش دئییل ایدی. .. (باخ «خاطرلر» کیتابی ص 93)

دؤولت مامورلاری‌نین کندلرده یاراتدیقلاری فجایعی ایفشا ائتمک اوچون
آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی‌نین آذربایجاندا دموکرات دؤولتلری‌نین
دیپلوماسی مامورلارینا و ایران صلاحیتدار مقاملارینا گۆنده‌ردیگی
آچیق مکتوب

دؤولت مامورلاری‌نین آذربایجاندا گوندن-گونه آرتماقدا اولان وحشیانه فاجیعه‌لره و بنچارالارین شیکایتلرینه صلاحیتلی مقاماتین توجه ائتمه‌مسی، آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی‌نین مرکزی کومیتە‌سینی، آذربایجاندا اولان دموکرات دؤولتلری‌نین سیاسی نوماینده‌لرینی خلقیمیزین

فجیع و اورک یاندریجی وضعیتیندن موطلع ائتمگه، بو وسیله ایله خلقین دیلسوز فریاد و ناله‌سینی موتمدین دونیانین قولاغینا، هانسی کی، ظولم و وحشیلیگی کۆکوندن قازماق اوچون فداکارلیق و جانبارلیقلار ائتمیشلر، یئتیرمگه وادار ائندی.

بؤیوک دؤولتلرین باش کونسول و ویس کونسوللارینی مملکتیمیزده یاندریلان اود و آلودان موستحضر ائتمک اوچون دموکرات فیرقه‌سی الینده اولان بیر چوخ اسناد و مداریک اوزوندن بیر نئچه سینی گؤستریمک ایستیر.

آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی چاره‌سیز اولاراق بو تاسوف‌آور ایقدامی ائدیر، اوندان اؤترو کی، حؤکومت هئج اوز موتجاویز مامورلارینین احقاقیاتیندان جیلووگیرلیق ائتمگه حاضیر اولمور، بر عکس هر گون اونون شیدتینی آرتیریر. ایندی باش وئرن فجایع گؤستریر کی، اونلار بو وسیله ایله آذربایجان خلقینی آرادان آپارماق یا اونو اورتا عصیرلرده اولان قوللار کیمی ساخلاماق ایستیرلر. دوداق کسمک، داغ قویماق، قارین بیرتماق و بو فجایع ایله قتل و غارت ائتمگین اورتا عصیرلرده بئله آز سابقه‌سی واردیر.

آقارلار! سیز موتمدین دونیانین نوماینده‌لری و دموکرات خلقلارینین گؤنهرمهلری بو قضایانین شاهیدی اولون و اینتیظاریمیز بودور کی، آذربایجانین مظلوم میلیتی نین سسینی دموکراسی دنیاسی نین آزاد مطبوعاتیندا اینتیشار وئره‌سیر.

اگر بیر نفر بو مظلوم و سیتمدیده‌لرین بیر نئچه نفریله صؤحبت ائدیب و بونلارین حقیقنده عملگن فاجیعه‌لرین یوزده بیریندن موطلع اولورسا حتمن موثایر اولوب شک‌سیر اوز دموکرات میلیتینه یئتیره جکدیر کی، هله ده دونیادا انله بیر دؤولت واردیر کی، اونون مامورلاری مملکتین قانونلارینی آیاق آلتینا آلیب و اوز میلیتینه دونیادا اولان بوتون اینسانیت قانونلارینین خیلافینا اولاراق رفتار ائدیر و اورادا قانون، محکمه- مودعی العمومی بیر اوج موستبید خودسر و ایستیفاده‌چی اشخاصین الینده آلتدیر. ایرانین ایندیکی وضعیتینی دنیادا دموکراسی‌سینا عار دیر. قوی دنیایا بیلسین کی، بیر عیده مظلوملار کی، چاره سیزلیکدن اونلارا اوز مظلومیتلرین ایظهار ائدیرلر جواب وئرسین.

بودور بیر قیسمت دؤولت مامورلارینین کئندلرده یاراتدیغی فجایع و اونلارین قانونسوزلوقلاری و ظولوملاری حقیقنده عدلیه و ساییر صلاحیتدار ایدارلره یازیلان شیکایتلردن کی، حقیقته خاروردان بیر اوجودور و ایندییه قدر ده بونلارا ترتیب اثر وئرلمه‌یبیدیر.

«۱- ۹، ۷، ۲۴- ده «هشترود» ماحالی نین «عجمی» کئندینده مالیک محمد صادق مجتهدی و موباشیر عبدالحسین ساسانی بیر عیده موسلح ژاندارملا کئندیلره حمله ائدیر، ژاندارملاردان بیرری ذولفعلی آدیندا بیر کئندلینی قولوندان یارالیر و حسن آقا، غلام، فتحعلی و مشهدی عباداله آدلی دؤرد کئندلینی گوناھسیر یئره گوله ایله وورور و بئش نفر کئندلینی آغیر صورته یارالایرلار، بئله کی، ایندی ده یاتاقدا دیرلار. بونولا برابر قاتیلر هله ده تعقیب اولونمامیشلاردیر. لاکین گوناھسیر کئندیلردن بیر نئچه نفر توتولوب و حبس ائدیلمیشلردی.»

۲- «کاغد کنان» ماحالیندا «قوشا بولاق» و «یام بولاق» کئندلرینده ۷، ۷، ۲۴- ده محرم و قنبر آدلی ایکی نفر کئندلی اصلان همایون و استوار ابراهیمی نین الیه آزادیخالیق جورمیله قتله یئتیشیلر و ژاندارملارین موسلحانه حمله‌سی نتیجه‌سینده کئندیلر اوز عایله‌لری ایله چؤلره قاچیرلار.

۳- «سراب»- ین «شریبان» کئندینده بیر عیده ژاندارم گوروه‌بان مقدسین باشچیلیغینا کئندیلرین ائوینی و اموالینی غارت و اؤزلرینی دؤیوب حبس ائدیرلر، بیر کئندلی اولور و نئچه آرواد، اوشاق سیقت ائدیر.

۴- «تیکمه داش»- دا ژاندارملار آزادیخواه‌لارین ائولرینی غارت اندیرلر و ایکی نفره قدر کندلیلر اؤز آرواد و اوشاقلاری ایله چؤلره قاچیرلار.

۵- «اممند» کندینده ایگیرمی نفر ژاندارم سروان دیبانی باشچیلیغی ایله کندلیلرین مال و جانلارینا تجاوز اندیرلر کی، یوز اللی نفر کندلی اونلارین ظولموندن دلی کیمی قاچاراق اؤز جانلاری اوچون تبریزه آذربایجان دموکرات فیرقه‌سینه پناهنده اولورلار.

۶- «سلطان آباد» کندینده حسن ژاندارم و علی آدلی بیرسی بیر نفر آروادی توفنگ قونداغی ایله او قدر دؤیورلر کی، اونو اولوم حالینا سالیرلار و هامان آروادین ایکی یاشلی اوشاغی توفنگ قونداغی ضربه‌سی آلتیندا اولور.

۷- «گول تپه» کندینده سروان عابدینی بیر بؤیوک عیده ژاندارملارلا آزادیخواه‌لاری آغا باغلایب و اونلارین قباغا گلنرینی حبس اندیب و «مردانقیم» کندینده مورجع خانلار ژاندارملارلا بیرلیکده بوتون آزادیخواه‌لارین ائولرینه حمله اندیرلر. اونلارین ماللارینی و اثاثیه‌لرینی غارت ائتدیکدن سونرا اونلارین باشینا او قدر ایشکنجه‌لر کتیریرلر کی، بیر عیده بؤیوک کندلیلر چؤل و منشه‌لره قاچماغا مجبور اولورلار. ژاندارملارین و بعضی محلی مورجع‌لرین یاراتدیقلاری فجایعدن عدلیه و ساییره قانونی مرجع‌لره اولونان شیکایت و اعلام جورملرین سایه بو گونه قدر یوزی کئچمیشدیر.

بوتون او کیمی مؤوقع‌لرده خلقین مسول مقاملاردان مورتکیبلری قانون اساسی حودودوندا و جزایی محکم‌لرین اوصولیلا تعقیب ائتمک، ژاندارم مامورلارینین غیر قانونی اولاراق حقوقی ایشلره مداخله ائتمکدن جیلووگیرلیق اولونماسی تقاضا اولونموشدور. (قضایی قوه‌نین اجرایی قوه‌دن آیری اولدوغونو عدلیه‌نین ۳۵۳۶-نومره و ۱۱، ۵، ۲۴-تاریخی ژاندارم ایداره‌سینه یازدیغی بخشنامه موجبینجه، ژاندارم ایداره‌سی‌نین حقوقی ایشلره مداخله ائتمه‌سی تقاضا اولونموشدور. چونکی او ایداره‌نین مامورلاری خلقین آسایشینی تامین عوضینده خلقین قتل و غارت ائدیلمه‌سی‌نین و آسایشی‌نین پوزولماسی‌نین سببی اولموشلار.)

(آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی‌نین مرکزی کومیته‌سی‌نین ایجتیماعی ایشلر شؤ‌عه‌سی)

(«آذربایجان» سوماره ۵۶، آبان ۲۵، نوایبر ۱۶)

بو جینایتلری یارادان تهران بارماغی ایسه خلقی، مخصوص کندلینی تنگه کتیریر و اونو قانلی و شدید موباریزه وادار اندیر. یئری گلیمشکن بونو دا قئید ائتمک لازیمدیر کی، فیرقه ۳۰-مهردن ۲۰-آذره قدر همیشه کندلیلری سوکوتا دعوت ائدیرک آزادیغین صلح یولیه الده ائدیلمه‌سینی لازیم گؤرموشدور. تهران بارماغی اؤز جینایتینده او قدر ایصرار و سماجت گؤستمیش کی، بیلاخره فیرقه کندلیلره اؤزونوزو دیفاع اندین فرمانینی وئرمگه مجبور اولموش، بو فرمانین نتیجه سینده فدایی دست‌لری منیدانا چیخمیشدیر.

بیرینیجی دفعه اولراق آذربایجان خانیملاری اینتیخاباتدا ایشتیراک ائتدیلر

ظولم، اسارت، ایستیباد و زورون پنجهسی آلتیندا قارا چادیرلاردا، بوتون ایجتیماعی حقوقلاردان محروم اولان آنا و باجیلاریمیز، هر بیر زحمته قاتلاشا- قاتلاشا قویوندا گنجه گوندوز بیزلری بسلهیب بویوندا آنالاریمیز بیزیم کیشیلریمیزدن داها آرتیق درجهنده ده علمدن، ماعاریفدن محروم اولموشلار. ایرتیجاج بیزیم غئیرتلی ناموسلو آنا باجیلاریمیزین اوزونه علم، مدنیت قاپیلارینی باغلامیش، اولنلاری بوتون بشری حقوقلاردان محروم ندیب زواللی بیچاره حالینا سالمیشلار.

آرادلارین کیشیلر ایله برابر حقوقا مالیک اولماسی و اینتیخاباتدا ایشتیراکی تازا بیر مساله دئییلدیر.

بلکه بوتون دونیا دموکراسی مملکتلرینده خانیملار اوز حقارینه مالیک اولموشلار یعنی دؤولتی ایشلرده دخالتلری وار بو گون بیز قادینلارین جبهلرده سیلاح گؤتوره رک ووروشمالارینی گوردوک گؤیلرده اوچان طیاره، ماشین ایداره ائدن قادین دا واردیر، لاکین بیزیم مملکتده قادینلاریمیزی بیچاره و بدباخت ائتمیشلر.

بو گون آذربایجان قادینلاری بوتون ایران قادینلاری اوچون سعادت قاپیلارین آچماقدا آذربایجانین مرد، قهرمان آزادیخاهلاری کیمی بو یولدا اولینجی قدملرینی گؤتوردولر. بلی مومکوندور بوضی ایرتیجاجی قیسا فیکیر آداملارا قادینلاریمیزین رای وئرهمسی تعجب گلسین. لاکین هنج تصحوب اندیلهمسی شئی یوخدور.

قادینلارین دونیا آزادلیغیندا بویوک اهمیتی و شیرکتی اولموشدور.

یوناندا قادینلار ایرتیجاجی قوملرله ووروشموش، داش ایله، اسلحه ایله دوشمنی از میشدیر. قادینلار جامعینین اوزونو ایشیقاندیریرش بو گون آذربایجان خالق اوز تاریخینه بیر شئی علاوه ائتدی. او دا آنا- باجیلاریمیزین میلی مجلس وکیللرینه رای وئرهملریدیر.

بو دا آذربایجان دموکرات فیرقهسی نین بیزیم آنا و باجیلاریمیزا اولان توجهی دیر.

قوی دونیا میلترلی انشیدسین و گورسون کی، آذربایجانین قادینلاری اورکلری شاد و سئوینج ایله دسته- دسته اوز رایلرینی مجلس میلی وکیللرینه وئر دیلر. آنا باجیلاریمیز بونونلا کیفایتلنمیه جکلر. اولار حتا مجلسه بنله گله جکده اوزلریندن وکیللر اینتیخاب ائده جکلر. قوی آنالاریمیزین طالعی گولسون بو بوتون ایران خانیملارینا بیر موژده دیر.

بونونلا دا آنا و باجیلاریمیز تاریخین صحیفه لرینه قیزیل خط ایله اوز دوغرو و حقیقی حقوقلاریندان دیفاع ائتمک اوچون آدلارینی ثبت ائتدیلر.

تاریخ همیشه آذربایجانین قادینلارینین قهرمانلیغینی و آزادیخاهلیقلارینی قنید ائدیپ گله جک نسیللریمز اولارین بو ایشلرینی یاد ائده جکلر.

خالق شاعیری آقای بیریبیا روزنامه میزده چاپ ائتدیلیمیش شعرینده دئییر کی:

گونش سحر دو غاجاق «قطب» دان سعادتله

بو غملى منظره دن قور تولوب شرافتله

هميشه عؤمر انله سن جاهاندا آسوده

او شانلى دؤوره فقط حؤكمران اولار توده

سئويملى شاعيرين سؤزلرى آذربايجان دمokrat فيرقهسى نين بوتون خالقيميزين معصوم آنا و باجيلاريميزين اوزونه ساچديغى گونش دير كى، خالقيميز بو غمدن و فلاكتدن خيلاص اولوب و اؤز ميللى موختاربييتنى ياراديب، هميشه سعادتله ياشاياجاقدير.

ياشاسين آذربايجانين شرافتلى و ناموسلو آزاديخاه آنا، باجى و قيزلارى.

م.طاهر

«آذربايجان» شوماره 69، آدرين 12 سى، دنكابر 3

آذربايجان مجلس موسيسان ميللى سى نين بيانبيه سى

آذربايجان ميلتينه و عموم ايران خالقينا!

هموطنلر

بو گون بيزيم ايفتيخارلي ميلستيميزين خلل تاپمايان ايرادهسى بئله قرار توتوشدور كي، بو گونكو چنين شرايطده مؤحكيم بير عزم ايله اؤز زونون اونودولماز كنجميشينه و قديم مدنيتينه وي آزداليق ننهضتلىرينده گؤتوردو يو قدىملره لاييق اولان پارلاق تاريخي وظيفه سين انجام وئرمله برابر هر جور مانعي اؤز قارشيسيندان قالديرسين.

آذربايجانين كنجميش جلاللي عظمتينه لاييق اولان بو بؤيوك مأمورييته خالقيميز ايفتيخار اندير.

آزداليق و دمokratسي اوغروندا، هانسي كي، اونو ديفاع ائتمكدن اؤترو آزاديخاه ميلتلىرين رشيد اوغلانلاري مردليكله جانلاريني بو يولدا قوربان انديبلر، خالقيميز بو عزيز مقصدلر اوچون موباريزه آپارماغا بئنه ده ايفتيخار اندير.

بیزیم میلتن تاریخی دایمی ایفتیخارات ایله دولودور.

بیزیم بویوک اجدادیمیز ماد دؤره سیندن تا شاه ایسماعیل صفوی عصرینه قدر و مشروطه اینقیلابین باشلانغیچینا قدر آزادلیغی اله گتیرمکن اوچون خارجی ایشغالچیلار علنیه قهرمانلیق ایله مباریزه آپارمیشلار و بو قهرمانلیقلار خالقیمیزین تاریخی صحیفه لرینین زینتی دیر.

آذربایجانین غیرتلی مواهید و رشید اوغوللاری، میثلسیز فداکارلیقلارینین نتیجه سینده و مشروطه اینقیلابلاریندا ایستیداد حؤکومتی نین اساسینی و ایرتجاعین سولطه سینینی کؤکوندن قازاراق، ایران میلی اوچون آزادلیق و دمokratلیق آلدیلار. قانون اساسی آذربایجانین شرافتلی اوغوللاری نین قانلاری باهاسینا آلینمیشدیر.

40 ایل قاباق بیزیم بابالاریمیز جنگ میندانلاریندا مردلیکله آزادلیق و دمokratسینی اله گتیرمگه نایل اولموشلار و بو عزیز منیوه نی دفعه لرله آزادلیق دوشمنلرینین حیفظ اتمیشلر.

آما آذربایجان میلی، هانسی کی، بو قدر مشروطه اینقیلابی نین بارانماسی اوچون حیمایت و دیفاع اتمک بولوندا فداکارلیق اتمیشدیر، هنجواخت اوز سونسوز مواهیدلرینین نتیجه لرینین ایستیفاده اتمه ییب، آزادلیقدان نصیب سیز قالیب و واقعی دمokratسیدان اثر بنله گورمه ییدیر.

اونا گوره کی، مرکزین مورتجع حؤکومتلری آذربایجانا همیشه حقارت گوزو ایله باخمیش و هر واخت بو تورپاغا موستعمره گوزو ایله باخب و هنجواخت آذربایجانی ایستعمار اتمک فیکریندن و بو تورپاغین زحمتکش میلیتینی ایستعمار اتمک لریندن باشقا آرزولاری اولمامیشدیر. تنه رانین آزادلیق اولدورن حؤکومتی نین هدفی همیشه بو اولموشدور کی، آذربایجانی ابدي دالی قالمیش شراییطینده ساخالاسین، جهالت و مؤوهوماتی بو مملکته گنیشلندیرسین. و ایرتیجاج عامیللرینی و فلاکتی تقویت اندیب. علم، مدنیت قاپیلارینی بو یئرین آزیداخه خالقینی نین اوزونه باغلا سین

پارلاق تاریخی سابقه سی و ایفتیخارلی مدنیتی اولان بیر مملکته اونون میلیتینی، میلی آداب و روسومو داغ کیمی مؤحکم دیر و اونون مدنیت چیراگی ایللر بویو قدیم دونیانی ایشیقلا ندیران خالقیمیزی مرکزلی مورتجع لر و مدنیتدن و تاریخدن و مستقیل شخصیتدن محروم اولان بیر میلیت کیمی قلمداد اندیب هر جور ایجتیماعی ایمتیازلاردان محروم گؤستریب اونا نیسبت اهانتدن و یئنه آچاق نیسبتلردن چکیمه ییبلر.

تاریخ بویو دونیانی ان آباد و جمعیتلی اولان یئرلریندن اولان و دونیانی ثروت منشایی ساییلان وطنیمیزی خرابازارا دؤندریب فقر و فلاکت دوجار اندیلر.

تنه رانین آزادلیغا ضید اولان حؤکومتی بو تورپاقدان آزادلیغین هرگونه آتارینی اورتادان آپاریب، اونون اینکیشاف و ترقی اوجاغینی سؤندورودور. اوز لیاقتسیز و آچاق مأمورلارینی حودوسوز ایختیارات ایله آذربایجانی خرابا اتمگه، آذربایجان میلیتین تحقیر اندیب اونون آنا دیلینی و آداب روسومونو اورتادان آپارماغا گؤندریشدیر.

اونلارین مقصدلری آنا دلیمیزی آردان آپارماق، میللیت و مدنیتمیزین اساسینی موتزلزلیل ائتمکدیر. تا بو واسیطه ایله آذربایجانلی اوز پارلاق تاریخینی خاطیرلاماسین.

بو خطرلی نقشه‌نین ایجرا سیندا مرکزین مأمورلاری هر جور فجایع یاراتماقدان چکیمه‌دیلر.

آذربایجان اوغوللاری یا زیندان گوشه‌لرینده و یا تونل آلتیندا و یا ایرانین جنوب منطقه‌لرینین پیس هاوالاریندا تلف اولوب اورتادان گنتدیلر.

ریضاخانین قولدور حوکومتی موختارینین پولیسی واسیطه‌سیله آذربایجاندا ایستهدیگینی ائتدی. و بیر چوخ آذربایجانلی ریضاخانین ظولم چکمه‌سی و موختارینین اسارت زنجیری آلتیندا محو اولدولار.

ایشکنجه و محرومیت فیشاری حدیندن آشدی.

ریضاخانلار و موختاریلر اورتادان گنتدیلر، آما آذربایجانلی روحی ده اولمه‌دی، آزادلیق ایشیغی سؤنمه‌دی.

1320 جی آیل شهرییور حادیثه‌سی یئتیشدی.

بین المیللی وضعیت ایرانین داخیلینده یاشایان میلنلره ده آزادلیقدان و دموکراتلیقدان ایستیفاده ائتمک شراییطینی یاراندی. 4 آیلدن آرتیق دیر کی، بو واقیعه دن کئچیر.

بو مودت ایجریسینده آذربایجان خالقی دفعه‌لره اوز آزادلیغینی احیاسی و قانون اساسی نین ایجرا سی اوچون مرکزی حوکومه موراجیعه ائدیپ، لاکین هر دفعه یا خوشونت و چوخلو اعتیناسیزلیقلا اوزلشیپ و یا قوولوبلار.

بو مودت ایجریسینده آذربایجانلی مرکزی حوکومتدن سرنیزه، زور، قانون اساسی نین تاپدالانماسی، آزادلیق و دموکراتلیق اوصولونون محو اولماسی و فاشیستی عملیاتدان باشقا بیر شئی گؤرمه‌میشدیر.

تئهران مورتععلری آذربایجانلی خاراب ائتمکله و بو تورپاغین زحمتکنش خالقینی ایفلاسا سالماقلا تئهرانین ظاهیری گؤزلیگینه گون بگون توجه ائدیپ و بیزیم قانونی تقاضالاریمیزی ایستئها و اعتیناسیزلیقلا قارشیلایمیشلار. آذربایجان خالقی قانون ایجازه وئرمیش حده کیمی اوز قانونی تقاضالارینی تعقیب ائتدی. لاکین مرکزی حوکومتنین منفی جاوابینا راست گلدیلر.

آیدین دیر کی، بنش میلیونلوق بیر میلتن موقدراتینا بو قدر اعتیناسیزلیق و اهانت گؤستریمک، بو گونکو دونیادا کی، آذربایجاندا کیچیک میلنلر ایستیقلا یا خودموختارلیق و یا دموکراتی حوکومه مالیک اولوبلار، دوزولمز بیر ایشدیر.

بونا گوره ده 150 مین نفر آذربایجان خالقی طرفیندن اینتیخاب اولونموش نوماینده‌لر آبان آیین 29 دا تبریز شهرینده بیغیشیب، آذربایجان میلتنی نین بؤیوک کونفره‌سینی تشکیل وئردیلر.

و بو بؤيوك كونقره نين پولاد تصمimleri تعقيبنده سيز آذربايجان كيشيلري و مردانا آروالارين سسلريني ائشيديرسينيز كي، اونلار تامام قوولريله آزادليق و دموكراسي نين برپاسي و ميلتين اساسي نين مؤحكلمنمهي و موختار بيتين اله آلماسي اوغروندا قيبام ائتميشلر

آذربايجان مجلسي ميلي سي ايسته بير

بو موقدس قيبامين هدي ائله بير اصولون تقوييتي و مؤحكلمنمهيدير كي، اونون موجيبنجه دموكراتيک شرايطينده آذربايجان موختار و آزاد ياشاماغا حاقليدير.

بو مقصودا چاتماق اوچون آذربايجان مجلسي ميلي آچماغي اوللنجي بير ايقدام حساب انديب اونون تاخير سيز اولراق عملي اولماسيني طلب اندير.

آذربايجان ميلتي اؤز وكيللريني مركزه كي، مجلسي شورايي ميلي يه گوندرمكله برابر لازيم گورور كي، اؤز ميلي موختار بيتي نين حيفطي و آرزو لارينين عملي اولونماسي اوچون اؤزونه مخصوص بير مجلسي ميلي سي اولسون. بو بير حاقدير كي، آذربايجان ميلتي نين بؤيوك كونقره سي نين تصويبندن كچميشدير. بيز بو موقدس و مشروع حاقيمیزی آلماقدان اوترو وار قوووه ميزله فداكارليق اندهجيبك.

14 جو مجلس، 15 جي دؤورنن اينتيخاباتي نين تحريمي ايله قانون اساسيني آياقلاري آلتينا قويوب مشروطيت قارشيسيندا بؤيوك بير خيانته ايقدام ائتميشدير. اوندان اوترو كي، قانون اساسي نين موميمي نين 7 جي اصلي موجيبنجه " مشروطيتي اساسي جوزان و كوللن تعطيل اولونماز. "

قانون اساسي نين 5 جي اصلي ده آشكار دئيير: " اينتيخاب اولانلار ايكي ايل مودتينه اينتيخاب اولورلار و بو مودتين اولي تامام و يلايت و ايلتلردن اينتيخاب اولموش وكيللرين تئهراندا حاضير اولدوغو گوندن باشلانراق ايكي ايل مودتيندن سونرا تازا وكيللر سنجيلير. و جاماعات كچميشده كي ياخشي وكيللري تازادان اينتيخاب ائتمكده موختارديرلار. "

اينتيخابات قانونون 53 جو مادهسي موجيبنجه اينتيخاباتين قورتارماسينا بنش آي قالميش تازا اينتيخاباتين موقديماتي فراهم ائديلميدير.

و اوچ آي اينتيخاباتين قورتارماسينا قالميش تازا اينتيخابات باشلانماليدير و بو ترتيب ايله مشروطيت بير گون بنله تعطيل اولماماليدير. قانون اساسي نين بو اصلي موسلمي اوزره مجلسين خيانتكار اكثريتي طرفيندن 15 جي دؤورنن اينتيخاباتي نين تحريم ائديلمهسي قانون اساسي نين كاميلن موخالفيدير. بونا گوره آذربايجان ميلتي نين ميلي مجلسي نين مركزي و مجلس شورايي ميلي نين اينتيخاباتيني اجرا ائتمگه مرداناليقلا قيبام انديب موفق اولاجاقدير، بو فداكارليقدان داينامياچاقدير.

آذربايجانلار بو واسيطه ايله مشروطيت اينقلابي نين اصولونا و دموكراسي نين پايدارليغينا نيسبت اؤز اييمان و عقيدهلريني گؤستريب تصميم توتموشلار كي، آزادليق و دموكراسي دوشمنلرينه اؤز پولاد ايرادهلري ايله ديش سينديريجي جاواب وئرسينلر.

میلٹ اوڑو اینتیخابات فرمانینی صادر اندیر

قانون اساسی موتیمی نین 26 جی اصلی موجیبینجه " مملکتین قووسی میلتن عیبارتدیر " . بو ماده یه گوره اینتیخابات فرمانینی صادر ائتمگه میلتن باشقا بیر یوکسک و صالح مقام یوخدور .

بونا گوره میلتمیز جیدی تصمیم توتور کی، اوز رشید اوغولارینین فداکارلیقلارینین ثمرهسی اولان قانون اساسینی حیفظ اندیب و بو قانونون اصلینده میلته منظور اولان حوقوقلاری دیفاع انده جکدیر .

بو گون آذربایجان میلیت رشادتلہ و اوجا سسلہ مجلسی میلی اینتیخاباتینی فرمانینی صادر اندیر .

آزادلیق قوربالیق ایستہیر

آزادلیق قوربان و نر مه دن اله گلمز .

آذربایجان میلیت اوز مجلسی میلی سینی قورماق و میلی موختاریتینی، آنا دیلینی، بیلخره بیر حقیقی دموکراسی رئزیمینی قورماق یولوندا بو قوربانلیقلاری و نر مگه صمیم قلبدن حاضر دیر .

ایندیکی تهر انین نالاییق و جینایتکار حوکومتی بو یولدا اوز سربازلارینی مجهز اندیب بیزه اعلان جنگ وئریر . وظیفهمیز دیر کی، وختی تلف ائتمه دن اوز موباریز و قهرمان سربازلاریمیزی، یانی آذربایجان میلیت نین ایفتیخارلی و غنیرتلی اوغوللارینی آزادلیق آلماق و دموکراسی قورماق یولوندا موباریزه مؤیدانینا گونده رک . آذربایجان میلیت اینانیر کی، شرافتلی افسرلر، گور و هبانلار، سربازلار، ژاندارملار و پاسیپانلار آذربایجان میلیت نین دوشمنلرینن دسیسه لرینه آدانماییب، زحمتکش میلتن پولو ایله آئینمیش اسلحه دن قارداش قانی تۆکمگه ایستیفاده ائتمه یه جکلر و هنجواخت اوز آذربایجانلی باجیلاری، آنالاری، قارداشلاری و آتالارینا کی، آذربایجان میلیت نین سعادت و آزادلیغی یولوندا موباریزه اندیرلر شمشیر چکمه یه جکلر .

بیز اینانیر یق کی، بو موقدس نهضتین تعقیبینده ساییر ایالت و ویلایتلر ده آزادلیق بایراغینی قالدیریب و ساییر یئرلرین آزادلیقدان محروم قالمیش و سیم گور موش خالقلاری دا اینتیخاباتین تحریمی سدینی سیندیریب، تهر ان مجلسی نین مورجع و ناصالح اکثریتی نین ضیدینه مجلسی شورایی میلی اینتیخاباتینی باشلاییب، بونولا دا ویلایتی انجمنلرین قورولماغینا ایقدام انده جکلر . آذربایجان میلیت ایفتیخار اندیر کی، یئنه ده مشروطیت اینقیلابی کیمی آزادلیق و دموکراسی یولوندا ایران میلیت نین رهبر لیگینی عؤده سینه گؤتورور .

بونا گوره آذربایجان هنیات میلیسی ایفتیخارلی آذربایجان میلیت آیدندان و آذربایجان خالقی نین عموم طبقاتی آیدندان آذربایجان افرادینا دستور وئریر کی، آزادلیق دوشمنلرینن جبهه سینی سیندیرماق و میلتن موقدس آرزولارینی عملی ائتمک اوچون آخیرینجی مرحله یه قدر ایرلی گنتسینلر .

یاشاسین آذربایجان میلیت!

ياشاسين آذربايجان مجلسي ميلي سي!

ياشاسين آذربايجان ميلي موختاريتي!

ياشاسين آذربايجانين آنا ديلي!

ياشاسين ايرانين ايستقلاليتي!

" آذربايجان " شماره 75، آذر 19، دسامبر 10

آذربايجان مجلسي ميلي سي نين داخلي نظامنامه سي

- 1- آذربايجان مجلس ميلي سي نوميندهلرين ياريسيندان چوخو تبريزده اولدوغو واخت ايفتيتاح اولونور.
 - 2- مجلسي ميلي نين بيرينجي جلسهي نوماتندهلردن ان چوخ ياشليسي نين رياستي و ايكي نفر ان جاوان نوميندهلرين كاتيبليكي ايله آچيلير.
 - 3- مجلس ايفتيتاح ائديديكن سونرا علني راي ايله مووقتي صورتده بير رييس و ايكي كاتيب اينتيخاب اولونور.
 - 4- بو مووقتي هنيات فوورن نوميندهلرين اعتيبارنامهلري و اينتيخابات جرياني حاقيندا گوزاريش وئرمك اوچون هنيات نظارته دانيشماق ايجازهي وئرير.
 - 5- اعتيبارنامهلر نظردن كنجيريلديكن سونرا مخفي راي ايله آشاغيدايكي قرار اوزره 9 نفردن عيبارت بير دايمي هنيات اينتيخاب اولونور.
- هنياتي رييسه: بير نفر رييس، اوچ موعاين، ايكي كاتيب، اوچ عوضون عيبارت اولور.

هنيات رييسه نين وظيفه لري

- 1- مجلسين جلسهلريني ايداره ائتمك.
- 2- مجلس تعطيل و اختندا، اونون وظيفه لريني عؤدهدار اولوب دؤولت طرفيندن وئريلن قانون لاييحه لريني آزمايش اوچون قبول ائديب عومومي ايجاليسين تصويبنه يئتيرمك.

3- ھئياتي رياستي مجلس، ميلتين مالي و اداري ايشلر يني مونتظم صورتده ايداره انديب اونون ايلليک بودجھ سيني تنظيم و اونون گلپروه چيخار يني موعين اندير.

4- ھئياتي رياستي مجلس، داخيلي و اداري ايشلر يني دولاندير ماقدان اوترو ساده بير ايداره و حسابدار ليق تشکيل اندير و اونون ايشلر يني مستقيمن اوز تحتي ايداره سينده ساخالپير.

5- ھئياتي رياستي مجلسي ميلي نين ايداره ايشلر يني نظارت انتمک اوچون مجلسين بازرسليک ايداره سيني وجودا گتيرير.

6- مجلسين اچيق ايجلاسار يندا قوناق صيفتي ايله حاضر اولماق اوچون خارجي ديپلوماسي نومایندهلري و روزنامه موخبرلري، همچنين مجلس نومایندهلرينين ضمانتي ايله قوناقلارا مخصوص دعوتنامه لر واسيطه سيله ايجازه وئريلير. لئیکن بو شخصلرين موداکير اتدا ايشتيراک انتمگه و ايظهار عقیده و احساسات انتمگه حاقلاري يوخدور.

7- مجلسيه رييسين ايجازھسي اولمادان دانیشماق اولماز. نؤبه دن خارج دانیشماق اوچون، مجلسين خصوصی قرار ينا احتياج واردير.

8- دستور دان اول دانیشماقدان اوترو ده مجلس خصوصی قرار قبول انتملي دير.

9- نومایندهلر نؤبوت ايله دانیشمالي. بو نؤبه موتشيلردن بير ي واسيطه سيله قنيد و رييس واسيطه سيله اعلان اولوناليدير.

موتفر ريقه ماده لر

1- مجلسين جلسهلري ايکي نؤوع دور: علني و مخفي

2- علني جلسهلر ده ديپلوماسي نوماینده لر، روزنامه موخبرلري و تاماشاچيلار شيرکت انده بيلر.

3- مخفي جلسه لره شيرکت انتمک اوچون، نومایندهلر و وزيرلر و اونلارين موعاوينلريندن باشقا کيمسه يه ايجازه وئريلمير.

4- مجلسين دانیشيقلار يندا نوماینده لر و ھئياتي دؤولت عوضولريندن و وزيرلرين موعاوينلريندن باشقالاري شيرکت انده بيلمزلر.

5- قوناقلار و روزنامه موخبرلريندن اينتيزامي پوزماق ايستسهر، رييس اونلاري ايجلاسدان اخراج اندر. حتا اونون مووقت ساخالنديرا بيلر. اگر اونون عملي شديد اولور سا صالح محکمه واسيطه سيله موجازات اولونار.

6- مجلس جلسهلرينين واختيني تعيين انتمک ھئيات رييسينين وظيفهلريندن اولدوغو حالدا، نومایندهلرين اون بير نفرينين کتبي تقاضاسيله ده ايجلاس چاغريلا بيلر.

7- مجلس بيناسينا سلاح ايله داخيل اولماق اولماز.

8- مجلس ميلي عوضولريندن ايكي اساسي كوميسيون تشكىل اولونور. بيرينجي مالييه كوميسيونو، ايكنجي خالق قوشونلاري ايشلاري كوميسيونو.

9- مودعي اولعومومي كول و رييسي تمير تعيين ائتمك، مجلس وظيفه لريندندير.

دؤولت تشكىلي حاقيندا

1- آذربايجان ميلي موختار دؤولتي، مجلس واسيطه سيله تعيين و تصويب اولونور.

2- مجلسي ميلي ده اكثريت قازانان فيرقه نين رهبري (ليدئري) مجلس رييسي نين دعوتي ايله هئيات دؤولتي اينتيخاب انديب تصويب اوچون مجلسي ميلي يه تقديم اندير.

3- دؤولت، ياني قوايي موجرييه، مجلس ياني قوايي موقننه دن تامامييله آيري اولمايدير.

4- آذربايجان ميلي دؤولتي ويزارخانالاري عييارتدير:

(1) باش وزير

(2) داخيله وزيري

(3) مالييه وزيري

(4) خالق قوشونلاري وزيري

(5) عدليه وزيري

(6) فلاحت وزيري

(7) صحيه وزيري

(8) يول، پوست- تئلقراف و تئلفون وزيري

(9) تجارت و ايقتيصاد وزيري

(10) ايش و زحمت وزيري

(11) معاريف وزيري

- 5- مسؤل وزيرلري باش وزير تعيين اندير. لئىكن اونون تصويبي مجلسي ميلي نين وظيفه لريندندير.
- 6- هنياتي دولت موشرک بير صورتده مجلس ميلي قاباغيندا مسؤل اولدو غو کيمي وزيرلرين تک تکي ده شخص مسؤل دورلار.
- 7- مجلس هنيات دولتدن و تک تک وزيرلردن سوال و ايستىضاح انده بيلر و بو حالدا وزيرلر جاواب وئرمگه مجبور دورلار.
- 8- اگر دولتين تقديم انتديگي لايحه لردن بيرى رد اولونورسا وزير اونو ايصلاح انديب تازادان مجلسه تقديم انده بيلر.
- 9- رييسي دولت وزيرلري موعريفليک انتديکن سونرا دولتين پروگراميني مجلسي ميلي يه تقديم اندر. مجلس اونون ايصلاح يارد انديلمه سينده موختاردير.
- 10- هر ايل دني آيين اولينه قدر دولت اولکهنين بودجه سيني مجلسي ميلي يه تقديم انتملي و مجلس ايسفندي اولينه دک اونو تصويب انتملي دير.
- 11- مجلسي ميلي موظف دير آذربايجان دولت عايدياتي نين يوزده يئتميش بنشيني آذربايجانين اوز داخيلي مصاريفينه تخصيص انديب يوزده ايگيرمي بنشيني دولت مرکزی مصاريفيندن اوترو تنه رانا گوندرمگه ايجازه وئرسين.
- 12- آذربايجانين دخلي و خرجي آذربايجاندا تمرکز تاپمالي، فقط مرکزی دولتته تخصيص اولونان قيسمتلر ايسه نئرانا گوندريلملي دير.

" آذربايجان " شماره 79، آذر 23، دنسامير 14

آذربايجان ميلي مجلسي نين ويلايتلر، ماحالار و بؤلوک انجومنلري

سئچگيسي خصوصوندا 13 نؤمره لي قراري

(بيرنجي فصيل تشکيلات)

- 1- بوتون آذربايجان ويلايات، ماحالار و بؤلوکلرينده، ويلايتي، ماحال و بؤلوک انجومنلري تشکل اولونور.
- 2- ويلايت انجومنلري سئچگيسي ايکي ايلدن بير، ماحال و بؤلوک انجومنلري ايسه ايلدن ايله تازالانير.

3- انجومنلرين ويلايتلرده عيده سي 25 نفر، ماحاللاردا 25 نفر و بؤلوكلرده ايسه 15 نفر دن عييارت اولماليدير.

4- سئچكيلر گيزلي، مستقيم، موساوي و عومومي اولماليدير.

5- انجومن ايشلريني ايداره ائتمك اوچون آشاغيدايكي ترتيب ايله هنيات رييسه سئچيلير: ويلايت 11 نفر، ماحال 9 نفر،

بؤلوك 5 نفر

6- بوتون آذربايجاندا 20 ياشينا چاتميش آذربايجانليار (آرود و كيشي) انجومنلر اينتيخاباتيندا شيركت انده بيلرلر.

7- هنيات رييسه گوردوكلري ايش حاقيندا انجومنلرين قارشيسيندا مسؤلدورلار.

8- ياشي 25 دن آز و 70 دن چوخ اولمايان آذربايجانليار انجومنلره اينتيخاب اولما بيلرلر.

(ايكيجي فصيل)

9- انجومنلرين هر بير ي اوز محللينده دؤولتي و ميلي ايدارلرين ايشلرينه، خصوصن اونلارين خرجلرينه نظارت

ائتملي ديرلر.

10- انجومن دؤولت مأمورلاريندان ناراضي اولوب و يا اونلارين ايشلرينه اعتيراض اولدوقدا مربوطه ويزارتخانالارا

ايطيلاع وئرملی ديرلر.

11- انجومن سئچكيلرينين عملي يولو و جوزيياتي مخصوص نيظامنامه موجيبينه تعيين اولونور. داخيله ويزارتي

نيظامنامهي تنظيم ائديب ميلي دولتين تصويبيندن سونرا مجلسين تصويبينه تقديم ائدير.

12- ماده دن عييارت اولان بو قانون آذربايجان مجلس ميلي سيني سنشنبه گونو 18 دئي 1324 تاريخلي هنيات

رييسه سيني 9 جو جلسه سينده ايتتيفاق آرا ايله تصويب اولوندو.

آذربايجان مجلس ميلي سيني رييسي- حاجي ميرزه علي شبوستري

" آذربايجان " شماره 97، دئي 26، يانوار 10

آذربايجان ميلی مجلسی نين بلدییه سئجگيسي خصوصونداکی 14 نؤمره لی قراری

(بیرینجی فصیل تشکیلات)

1- تامام آذربايجانین شهر و قصبه لرینده تام بیر دموکراتیک اوصولو ایله مخفی، مستقیم، عمومی و موساوی بلدییه سئجگيسي اجرا اولور.

2- بلدییه انجومنلری 4 درجهیه تقسیم اولونور:

آ- تبریز، حؤکومت مرکزی،

ب- اولینجی درجه شهرلر، فرماندارلیق مرکزی

ج- ایکینجی درجه، محال مرکزی،

د- بؤلوک مرکزی.

3- بلدییه انجومنی نین عوضولرینین سایي آشاغیدا یازیلان قرار اوزره اولمالیدیر:

آ- مرکزی حؤکومتده 65 نفر، فرماندارلیق مرکزینده 47 نفر، محال مرکزینده 31 نفر، بؤلوک مرکزی 25 نفر.

4- بلدییه انجومنی اؤز ایشلرینی ایداره ائتمک اوچون عمومی ایجلاسدا مخفی رای ایله هئیات ریسه اینتیخاب ائتملی دیر.

5- اجراییه هئیاتی نین سایي مرکزده 17 نفر، فرماندارلیق مرکزینده 11 نفر. محال مرکزینده 9 نفر، بؤلوک مرکز لرینده

7 نفر دن عیبارت اولمالیدیر.

6- هئیاتی عامیله، اجراییه هئیاتی نین قارشیسیندا مسؤل اولدوغو کیمی، اجراییه هئیاتی ده بلدییه انجومنی نین قارشیسیندا

مسؤل اولمالیدیر.

7- بلدییه انجومنی نین دؤورسی بیر ایل اولاجاقدیر.

8- بلدییه ریسی، موعاون و ایکی مونشیلری، عموم بلدییه انجومنی نین عوضولری طرفیندن سئچیلیر.

تبصیره- ایگیرمی یاشینا چاتمیش آرواد و کیشی اینتیخاب اولوب و اینتیخاب انده بیلر.

(ایکینجی فصیل)

9- بلدییهیه مربوط اولان ایشلرین موقرراتی (شهرین عواریض، تیکینتی ایشلری، سو موضوعی، ایشیق ایشلری، نظافتی

و غیر) اجراییه هئیاتی طرفیندن تنظیم اندیلیب و بلدییه انجومنی نین عمومی ایجلاسیندا تصویب اولونمالیدیر.

10- بلدییه بودجه‌سی‌نین تنظیمی و تصویبی و بلدییه مخاریجی‌نین ننتظارتی انجومنین وظیفه‌لریندن دیر.

11- بلدییه موتعلیق اولان املاکین ساتیشی و بلدییه‌نین احتیاجلارینی تامین ائتمک اوچون املاک مو عامیله‌سی، بلدییه انجومنین وظیفه لریندن دیر.

(اوچونجو فصیل، موتفریقه ماده‌لر)

12- بلدییه انجوملرینین سئچگی شرطلرینین تعیینی اوچون بو قانونا مربوط اولان باشقا جوزییاتی مو عین ائتمک، آیری نظامنامه موجیبینجه تنظیم اولوب، دؤولت تصویبندن سونرا مجلس میلی‌یه، تصویب اوچون گؤندریلیر. 12 ماده دن عیبارت بلدییه سئچگیسی قانونو آذربایجان مجلس میلی‌سی‌نین سئشنه گونو 18 دئی 1324 تاریخلی هئیات ریسه‌سی‌نین 9 جو جلسه‌سینده تصویب اولوندو.

آذربایجان مجلس میلی‌سی‌نین ریسی- حاجی میرزه علی شبوستر

آذربایجان مجلس میلی‌سی‌نین کاتبی، م. ولایی

" آذربایجان " شماره 97، دئی 20، یانوار 10

آذربایجان میلی حؤکومتی‌نین قراری

تئهران حؤکومتی‌نین خایانه سییاستی نتیجه‌سینده آذربایجانین بوتون شهر و کندلرینده وجودا گلن مالی و تیجارتی بؤحران گوندن گونه شیدتلمکده و نتیجه‌ده عموم آذربایجان خالق‌نین ایقتیصادی حیاتی شدیدن مخاطیره‌یه دوشمکده دیر.

بو اسفناک حالی مو شاهده ائدن آذربایجانین توجار، کسبه و مالیکلری موکرر صورتده کتین و شیفاهن میلی حؤکومت موراجیعت ائدیپ تعجیلی علاج ایسته‌دیکلری و میلی حؤکومتین الینده اولان گئنیش معلومات ایجاب ائدیر کی بؤحرانین قاباغینی آلماق اوچون جیدی تدبیرلر گوروب آذربایجانین تیجارت ماللاری اوچون بازار آختار سین. بو موضوع میلی دؤولتین برنامه‌سینده و خالقین نوماینده‌لری طرفیندن تصدیق و قبول ائدیلمیشدیر.

آذربایجان خلقینی بوندان آرتیق تئهران حؤکومتی‌نین او یونلارینا قوربان ائتمک اولماز. تنز یا گنج گرک ایقتیصادی بؤحران خاتیمه تاپ سین. بونون اوچون میلی حؤکومت مستقیمن خارجی اولکلرله تیجارت موناسیباتی وجودا کتیرملی و بو موناسیباتی تیجارتی پئیمانلار واسیطه‌سیله دوزگون یولونا قویماق قصدیه میلی حؤکومت اوزونون 24 دئی تاریخلی جلسه‌سینده توجار و اربابلارین موراجیعتنامه‌سینی دقیق موطالیعه ائدیپ و بو خصوصدا آشاغیداکی قراری قبول ائدیلمیشدیر:

- 1 – تجارت اېقتیصادی وزیرین ریاستی آلتیندا اېقتیصاد و مالییه ویزارتخانالارینین عالی روتبه و خیبره مامورلاریندان بیر کومیسیون اینتیخاب اولونسون. بو ایشه لازیم اولان ایتیلالات و مداریکی توپلاییب چوخ تنز بیر زاماندا ایشه باشلاسن و صلاحیتدار خارجی مقامات ایله دانیشیغا گیریشسن.
- 2 – بو پئیمانی آذربایجان اوچون داها منفعتلی بیر صورتده حل ائتمک مقصدیله تجارت و مالییه ویزارتلری آذربایجانین واردات و صادراتینی دقیقن موعین اندیب، اولارین کامل آمار و احصاییهسینی بیر هفتهیه قدر هئیات دولته تقدیم ائتسیلر.
- 2 – آذربایجان صادرات ماللارینین حقیقی ارزشین موعین ائتمک اوچون تجارت ویزارتی ماحارییهدن اولکی قییمتلی بیر داها نظردن کنچیریب، مشروح و موفصل بیر صورتده ایتیلالات توپلاسن و یوخاریدا قئید ائدیلن کومیسیونون ایختیارینا قویسون.
- 3 – خارجی اولکه لرله مستقیم تجارت پئیمانینی عملی و قانونی صورتده تنظیم و اجرا ائتمک اوچون قانون لایحهسی حاضر لایب مجلس میلی نظرینه یئتیریلسن.

آذربایجان میلی حؤکومتی نین باش وزیرى- میر جعفر پیشهورى

«آذربایجان»، شوماره 101، دنى 25، یانوار 15

مجلس موسيسان و قانون اساسي حاقیندا

مجلس میلی نین تصویب ائتدیگی قانون لایحهسی

1- آذربایجانین مجلس میلی سی اولکه نین دموکراتلیق اصول اوزره اداره ائدیلمه سی لوزمونو نظره آلیب قانون اساسی (کونستیتوسیون) لایحه سی تنظیم ائتمک اوچون میلی حؤکومتیمیزین باش وزیرى آقای میر جعفر پیشهورى نین صدارتی و آشاغیدا آدلاری قئید اولونان اشخاصین عوضولوگو ایله 15 نفر دن عیبارت بیر هئیات اینتیخاب ائدیر:

آقین: دیبایبان، محمد عظیم، صادق پادقان، فریدون ابراهیمی، زین العابدین قیامی، خانیم شمس جدی، عبداللاه رحیمی، اسماعیل شمس، دوکتور جاوید مهتاش، آتش بیات ماکو، سیمون میقیردیچیان، خانیم عقیفه تورکی، عبدالعلی پژوهیده، شیخ موسا کیانی.

بو هئیاته تاپشیریر کی، بیر آیین مودتینده آذربایجانین اساسی قانونون (کونستیتوسیون) لایحه سینی تنظیم ائدیب مجلس میلی یه تقدیم ائتسن.

2- خالقین نظریاتی بیلیمک و وطنپرست اشخاصین فیکریندن ایستیفاده ائتمک اوچون لایحه مجلس موسیسان تشکیلیندن قاباق قزئتلرده یازیلیب، عومومون نظرینه یئنیشسین و اشخاصین گؤستریشلرینی توپلاییب ایستیفاده ائتمک اوچون قانون اساسی تنظیمینه مأمور اولان هئیات طرفیندن موعین بیر کومیسسیون تشکیل اولونسون.

3- اساسی قانونلار تهییبه و تنظیم ائدیلیرکن آذربایجان میلی، مدنی، سیاسی، ایقتیصادی و ایجتیماعی وضعیتینی نظرده دوتماق ایله برابر اونون هر جهتدن ترقی ائتمهسینی تامین ائتمک اوچون خارجی اولکلر ایله آزادانه علاقه و خصوصن تجارت رابیطهسی یاراتماق وسییلهلری لایحهده داها آیدین و داها آچیق بیر صورتده گؤستریلمی دیر.

آذربایجان مجلس میلی سنین ریسی- حاجی میرزه علی شبوستری

" آذربایجان " سوماره 102، دنی 26، یانوار 16

خاریجه وزیرلری شوراسینا، لندن انجومینه گؤندریلن تئلقراف (1)

آمریکا موئحید جومهورییتلری خارجه وزیرلری جناب برنسس،

انگلیستان خارجه وزیرلری جناب بووین،

شورالار جومهورییتلری اتفاقی خارجه وزیرلری جناب مولوتوف،

فرانسه خارجه وزیرلری جناب بی دو،

چین خارجه وزیرلری جناب وان شی- بتیسز.

بؤیوک دموکراتیک دولتلر قانلی فاشیست اصول ادارسینی محو ائدیکن سونرا دنیانین چوخ مملکتلری عادلانه دموکراتیک اصول ادارسی یاراتمیشدیر. قاباقلاردا ظولم آلتیندا ازیلن جهانین چوخلو قوم و میلتلری تاریخی آتلانتیک منشورونا موافیق اولراق اؤز موقدراتلارینی تعیین ائتمگه باشلامیشدیر.

هر خالق اؤز میلی مدنییتی، اقتصادیاتینی و گؤذرانی قالدیرماق اوچون دموکراسی رژیمین نعمت لریندن استفاده ائتمک ایسته ییر. متأسیفانه ایراندا گونبهگون دیکتاتورلوق تهلیکهسی آرتماقدا و فاشیست عنصرلری ریضا شاهین منحوس حاکمیتیندن سونرا اله اندیلن ناتمام آزادلیغی بوغماق اوچون هر جور فتنه لره ال آتماقادییر. هم ایالتلرده و هم ده پایتختده آزادیخاھلار تعقیب اولونور. دموکراتیک حرکتی تمثیل اندن روزنامه لر و جمعیتلر سیلاح گوجو ایله داغیدیلیر. ایرتیجاع قووملری تازادان سابق ریضا شاهین ایستیداد رژیمینی ایستمک اوچون ایرانین ناموسلو آزادیخاھلارینین قانینی تۆکمکن چکینمیرلر.

ایراندا بئش میلیون نفوسا مالیک اولان بیز آذربایجانلیلارین وضعیتینی داها تحمل ائدیلمزدیر. آذربایجان میلیتلی اوزون

ایللردن بری ایرانداکی آزادلیق نهضتی نین علمداری اولماغینا باخمایارق اؤز تورپاقلاریندا فقر و بیچارهلیک حالیندا، هر جور حقوقدان محروم حالدا یاشاماقدادیر. ایراندا بو وقته قدر آغالیق ائدن ایرتیجاع حاکیمییتی نتیجه سینده آذربایجان میلی اؤز میلی مدنییتی ترقی سینه چالیشماق، خرابا شهرلرینی آبادلاشدیرماق و خالقین فلاح، بهداشت و سایر احتیاجلارینی رفع ائتمک و حتا اؤز اوشاقلارینی آنا دلینده بئله اوخوتماق اوچون هئج حاق و ایختیارا مالیک دئییلدیر. دونیانین قدیم خالق اولان و مین ایللر عرضینده بؤیوک مدنیت و صنعت اثرلری یاراتمیش آذربایجان خالق ایندی ایستیبداد و دیکتاتورلوغون آرادان گؤتورولمگه باشلانیدیغی بیر زماندا اؤز حقوقلارینی طلب اندیب و بو موقدس یولدا موباریزه قالمیشدیر.

بیز آذربایجانلیلار آتلانتیک منشوروندا گؤستریلن هر بیر میلیتین اؤز موقدراتینی اؤزو تعیین ائتمک عقیده سینده درین بیر ایمان بسله دیگیمیزی و بو آجی وضعیتیمیزی بؤیوک موفیق دولترین تشکیل وئردیگی وزیرلر شوراسینا یئتیریریک.

بیز بوتون ایراندا حقیقی دموکراسی اصولون برپاسینا و آذربایجان خالقینا داخلی آزادلیق و موختاریت وئرلمه سینا، عموم مملکتین عادیلانه قانونلارینی گؤزله مکله برابر، آذربایجانین اؤز سرنوشتینی اؤزو تعیین ائتمه سینا ایسته ییریک.

بیز بؤیوک موفیق دموکراسی دولترین خالقیمیزین بو تاریخی و عادیلانه طلبینده بیزه کؤمک ائتمه لرینی، بئش میلیوندان آرتیق آذربایجان خالق آدیندا طلب اندیریک.

آذربایجان خالق امیندیر کی، بوتون میلیتله و قوملارا میلی آزادلیق و خیلاصکارلیق وعد ائتمیش بؤیوک موفیق دموکراسی دولتر بیزیم ده طلبیمیزی و طبیعی حاقیمیزی نظرده توتاجاق و اؤز کؤمکلرینی بیزدن اسیرگمه یه جکلر.

بو قطعنامه تبریز شهرینده، شیر و خورشید تئاتری بیناسیندا 1500 نفردن موتجاویز آذربایجانین موختالیف طبقه لریندن تشکیل اولونموش کونفرانسدان قبول اولونموشدور.

1- بؤیوک دولترین خارجه وزیرلرین لندن ده کی توپلانسی سنا گؤندریلن تئلقراف

«آذربایجان» روزنامه سی، نومره 10، 1 مهر 1324

آذربایجان میلی حؤکومتی نین باشچیسی سئید جعفر پیشه وری نین

بیرلشمیش میللر تشکیلاتینا موراجیعتی

دونیانین ان قدیم خالقلاریندان اولان آذربایجان خالق اوزونون زنگین میلی تاریخینه مالیکدیر.

عصرلرین کنشمکئش لرینده او، اؤز میلی دیلینی، عادت و عنعنه لرینی قورویوب ساخلا یابیلیمیشدیر. ایران

ظولمکارلاری آذربایجان اؤز حاکیمییتلری آلتینا آلاق، اونون ثروتینی آمانسیر جاسینا تالادیلار. نتیجه ده

آذربایجانین چیچکلنه ن کند و شهرلری داغیماق حدینه گلیب چاتدی. شونیسیت بؤیوک دؤلتچی لیک سییاستی

يورودن ايران حۇكمدارلارى آذربايجانلىلارين وارليغىنى تامامىيله اينكار ائتمگه جهد گۇسترير, اونلارين دىلىنى اليندن آماقدان, هر جور تحقير ائديجى عملردن چكىنميرلر.

بونا باخمايلاق آذربايجان خالقى بير گون ده اولسون, اوز آزادليغى اوغروندا موباريزه سىنى دايانديرمادى. آذربايجانلىلارين اوز مىلى آزالىقلارى اوغروندا موباريزهسى نين ان پارلاق نومونه سى ستارخان, باقىرخان, شۇخ محمد خىيابانى و باشقالارنن حركتلردير. بو جسور اينسانلار موباريزه نين باشچىلارى, همده شهيدلرى ايدى. قانلى فاشيسم اوز مرينده دئموكراتىك دؤولتلرين غلبهسى آذربايجان خالقى نين موباريزه سىنه ينى تكان وئردى, ينى شرايىط ياراتدى. تئهران حۇكومتى نين موقايمتىنه باخمايلاق بو ايل ۲۱ آزرينده (۱۲ دئكابىر) آذربايجان خالقى نين عصرلردن برى آپارديغى موباريزهسى غلبه ايله باشا چاتدى. آتلانتىك خارتىياسىنا (منشورون) اويقون اولارق مىلى مجلسين, آذربايجان مىلى حۇكومتى نين قورولماسى ايله نتيجه لندى.

آذربايجاندا دئموكراتىك اساسلار داياناراق بير مىلى حۇكومت قورولوب و اوز فعالىيتى بارهده بوتون دونيايا معلومات يايىب. 5 مىليونلوق آذربايجان خالقى مىلى دىلى نين, تارىخى نين, مدنيتى نين كؤمگى ايله اوزونون موعاصير بير خالق اولدوغونو درك ائتدى و بير ده هئچ واخت فارس طولمونون آلتيندا اينله ميه, فارس دىلى نين ايرانداكى باشقا خالقلارين دىللىرى اوز مرينده آقاليغىنا ايجازه وئرميه جكدير. بو خالق بير نفر كيمي اوز حياتىنى مىلى آزالىغىنا و دؤولتىنه قوربان وئرمگه حاضيردير.

يىنى دئموكراتىك آذربايجان حۇكومتى قيسا واخت عرضينده ايجتيماعى, اىقتىصادى, مدنى ساحلرده جىدى دگيشمهلر انده بىلىب, داخىلى تهلوكه سىزلىك تام برقرار اولونوب. يىنى مىلى حۇكومتنين فعالىيتى سايه سىنده عصرلره اىستىثمار اولونان خالق عادى اينسان شرايىطينده ياشاماغا باشلايىب. بونولا دا, اوز مىلى دؤولتىنى قوروماق, اونو ايداره ائتمگه قادير اولدوغونو گۇسترير .

آذربايجان خالقى نين ايراده سى ايله آتلانتىك خارتىياسىنا, يعنى بؤيوك دئموكراتىك دؤولتلرين وعدلرينه اويغون اولارق قورولان آذربايجان مىلى حۇكومتى آرتىق دانىلماز فاكتدير. بيرلشميش مىلتلر تشكىلاتى باش آسامبئلىياسىنا موراجيعتى ايله آذربايجان خالقى خواهىش ائدير كى, آذربايجان مىلى حۇكومتى نين وارليغى فاكتى

تانیلسین و کناردان موداخیلە اولمادان، اونا اۆز طالعی نین اۆز طرفیندن مو عین لشدیر یلمه سینه تامینات وئریلسین.

آذربایجان میلی حۆکومتی نین باش وزیرى

سئید جعفر پیشه وری ۲۸ یانوار ۱۹۴۶

آذربایجان رئیسوبلیکاسی سیاسی پارتیبالار و ایجتیماعی حرکاتلار مرکزی دؤلت آرخیوی*

آپرنل آبی نین 3-ده م.ج. باغیروو، گنئرال قلینسکی، ایبراهیموو، آتاکیشییوو، حسنوو و زینالووا تعجیلی معلومات گؤندردی. او یازیردی: "پیشهوری نی و اونون واسیطه سی ایله دیگر رهبرلری معلوماتلان دیرین کی، تئهران حۆکومتی اۆز او نلارا قارشیلیق گوزشتلی شرطلره دانیشیقلا باره ده موراجیعت انده جکدیر. اونلار دانیشیقلا رین آپاریلاجاغی یئر او چون کرجی تکلیف اندیرلر. بو اۆز و بیر داها تصدیق اندیر کی، تئهران حۆکومتی آذربایجانلیلارلا اساسلی شکیلده حسابلاشیر. میلی حۆکومت اۆز و نو غورورلا آپارمالی و باشلادیغی تدبیرلرین هنج بیریندن کئری چکیلمه مه لیدیر. عینی زاماندا، میلی حۆکومتین سیلاحلی قووه لری ایندی اولدوقلاری مؤوقعلا ده مؤحکم داینامالی و قیزیل اوردو چیخاندان سونرا تئهران حۆکومتی نین نوماینده لری - فرقی یوخدور پولیس اولسون، ژاندارم، یاخود اوردو حیصه سی - میلی حۆکومتین خصوصی ایجازه سی اولمادان، دانیشیقلا باشا چاتانا و سازیش ایضالانانا قدر آذربایجانا بور اخیلممالیدیر "

تئهران حۆکومتی ایله دانیشیقلا ر آپاریلماسی باره ده سوونلترین م.ج. باغیرووون دیلیندن دئییلن تکلیفلرینی م. ایبراهیموو و دؤلت تهلوکه سیزلیگی نازیری نین مو عاونی، گنئرال ا. کریموو باکیدان گتیرمیشدیلر. م.ج. باغیرووون علاوه گؤستریشلری ایسه آپرنلین 3-ده حربی تئلقراف واسیطه سی ایله وئریلمیشدی. آپرنلین 3-دن 4-نه کچن گنج م. ایبراهیموو، ح. حسنوو، آتاکیشییوو، ا. کریموو س.ج. پیشهوری ایله گؤروشوب تئهران حۆکومتی ایله اساسن راضیلاشدیریلیمیش سوونت تکلیفلری ایله اونو تانیش انتدیلر. م. ایبراهیموو یارانمیش شرایطله باغلی آذربایجان میلی حۆکومتی نین اۆز و نو نجه آپارماسی حاقدا م.ج. باغیرووون صؤحبتی نین ایستنوقرامینی و اونون گؤستریشلرینی اوخودو. ایستنوقرامی و تکلیفلری دینله دیکدن سونرا س.ج. پیشهوری گنیش بیر آچیقلاما وئردی. او دئدی: "بو سندی دینله دیکده، 1920-جی ایلین گیلان حادیثه لری منیم گؤزومون قاباغینا گلدی. اوندادا اینقیلاچی دوستلاریمیز بیزی آلداتدیلا ر و همین دؤورده کی ایرتیجاع تدریجن هامینی رپرئسسسیا انتدی، مو انتدی، جانلارینی قورتارانلار دیگر اولکه لره گتدیلر. ایندی ده بنله آلینیر. قوام باشدا اولماقلا حاضر کی حۆکومت سیزی آلدادیر. او،

تئهراندا سیزین سفیرلیگی اؤز آداملاری ایله احاطه ائتمیشدیر و اونا گۆره فورمال اولاراق بیر سیرا گوزشتلره گئدیر کی، قیزیل اوردو چیخدیقدان سونرا سیزین تاثیرینیزی و سیزین سییاسستینیزی ایران خالقی نین، ایلك نؤوبه ده ایسه آذربایجان خالقی نین فیکریندن سیلسین. هر شئیدن اول سیز گئدن کیمی او، همین دقیقه و اختیله سوونت اینتیفایندان گلیمش آداملارلا (موهاجیرلرله) حاق-حساب چکه جکدیر. اولار ایسه اون مینلرله دیر. سونرا ایسه بوتون دموکراتیک ائلمنتلری و اولارین رهبرلرینی محو ائده جکدیر. بو ایشده ایرتیجاج فعال ایشتیراک ائده جکدیر، هانسی کی، مالیکلرین و خانلارین بیر حیصه سی نین املاکي موصادیره اولونموش، اولار فدایی دسته لری طرفیندن تعقیب ائدیلمیش و بعضیلری اولدورولموشدور. بونلارین قوهوملاری دموکراتلار و اولارین عایله لری اوزرینده ائله مؤعجیزه لی جزالار تۇرده جکلر کی، تاریخ بو قیرغینی اونوتماياجاق. بیز اؤزوموز گۆردوک کی، 1941-1942-جی ایله هله قیزیل اوردو بورادا اولارکن بو ایرتیجاجیلار دموکراتلارین اوشاقلارینی نجه اولدورورلر، قیزلارینی زورلايیرلار، گونون گونورتا چاغي بو آداملارین بورونو، قولاغینی، دوداقلارینی نجه کسیرلر. ایندی تصور ائدین کی، قیزیل اوردو گئدیر، اونون آردینجا سیز گئدیر سینیز و بیزی بو وضعیتده قویورسونوز. اگر بیز قوام حؤکومتینه گوزشته گئدیریکسه، دنمه لی، اؤز مقصدلریمیزدن، اؤز عقیده میزدن و نهایت، ایراندا گۆردویوموز بؤیوک ایشلردن ایمنتیاج ائدیریک. بو منیم اوچون چوخ آغیردیر. من ایستهم ده بونو ائده بیلمرم. من خالقین منافی اوچون دؤیوش مؤیدانیندا اولمگه حاضیرام، لاکین خالقی ساتا بیلمرم، بو منیم طرفیمدن ویجدانسیزلیق اولار. سیزین کؤمگینیزله بیز دموکراتلار و رهبرلر ایلك گوندن اؤز چیخیشلاریمیزلا ایران کونستیتوسیاسینی پوزماغا گئدیک و اونو پوزدو غوموزو بوتون دونیا یا بیان ائدیک. ایندی بوتون بونلاردان سونرا قوام حؤکومتی بیزی باغیشلايیرمی؟ حتا او، حؤکومت باشیندان گئتسه، دیگر کی گلسه ده بیزی باغیشلاماز. اوخونان ایستئنوقر امدان آیدین اولور کی، گویا، آذربایجان خالقی اؤز دموکراتیک حرکتی ایله چوخ شئی نایل اولوب. او، مکتبلرله اوشاقلارین آنا دیلینده اوخوماسینی و عومومیلیدکه اؤز ایسته دیکلری نین 50 فایزینی حیاتا کئچیریب. من اؤز قلبیمی سیزه آچمالییم: بیر و اختدان سونرا آذربایجان خالقی نین تاریخده یالنیز قورو آدی قالاجاق، او اؤزونو شرقده ائله نوفوزدان سالیر کی، گله جک آذربایجانلیلار بیر ده دموکراتیک حرکتین یایلماسی باره ده بنله فیکرلشمیه جکلر. من هله بیزیم ایشلرین اورتاسیندا - دموکراتیک حرکت گئنیشلننده و میلی حؤکومت یاراناندا بیر سیرا مقاملاردا سیزین حرکتلرینیزدن شوبهله نیردیم کی، گۆره سن، سیز حیاتا کئچیرمگه باشلادیغیمیز ایشلرده بیزه آخیرا قدر کؤمک ائده جکسینیزمی؟ ایندی آرتیق تامامیله سیزه اینانمیرام. تکرار ائدیرم، من آرتیق سیزه اینانمیرام. فیکر وئرن، من سیزین راضیلیغینیزلا ایران آذربایجانیندا تورپاق ایصلاحتی کئچیرمگه باشلامیشام. چوخلارینا تورپاق وئرلیب، حتا دونن ماراغادا اولاندا یولداشلارا یئنی گؤستریش وئریدیم کی، تورپاق پایلانماسینی تنزلیکله باشا چاتدیر سینلار. بو گون کندلی دسته سی تورپاق مساله سی ایله باغلی تیریزه گلیب. بوتون بونلاردان سونرا من هانسی ویجدانلا و نجه اولار ائدیم کی، آدیغینیز تورپاقلاری گئری قایتارین. بو، اویونچاق دئمکدیر، بو، دموکرات پارتیاسینی و میلی حؤکومتی کندیلرین، تاجیرلرین، حتا ایرتیجاجیلارین اؤزلری نین بنله گۆزنده تامامیله حورمتدن سالماق دئمکدیر. اولاردا بنله بیر فیکر یارانیر کی، بونلار حؤکومت دئییلر، بونلار رهبر دئییلر، هانسی سا بیر آوانتوریستلر دسته سیدیرلر کی، بو گون قرار قبول ائدیر، ساباح ایسه اونو لغو ائدیرلر".

سونرا س.ج.پشهوری سوونت ایشتیراکچیلارینا موراجیعت ائده رک دئدی: " منی دوزگون باشا دوشون، من اؤز جانیمی خیلاص ائتمک ایستهمیرم، من آذربایجان خالقی نین منافعینی مودافیعه ائدیرم. سوونت حؤکومتی و سیز ایران شاه حؤکومتی نین رهبرلرینی یاخشی تانیمیر سینیز. اولار بو گون سوونت حؤکومتینه چوخ جوزبی گوزشتلر ائدیرلر، سیزی امین ائدیرم کی، ساباح

بوندان ایمتیناع اندیب بوتون آذربایجان خالقینی، هر شئیدن اول دموکراتیک حرکاتدا فعال ایشتیراک ائندلری تعقیب ائتمگه باشلاياجاقلار. بو آدمالار اؤز عایله لری، اوشاقلاری، آروادلاری ایله بیرلیکده سوونت آذربایجان سرحدلرینه قاچاقلار کی، اؤزلرینی خیلاص ائتسینلر. من بیلیرم کی، سیزین سرحدچیلر مینلرله آدامین قاباغینی آلاجاق، حبس انده جک، یا دا تکلیف انده جکلر کی، گئری قاییتسینلر. گرک سوونت حاکیمیتی بوتون دونیانین گؤزو قارشیسیندا بونا بول وئرمه سین. بئله کی، ضرر چکنلر یئنه کنچمیش آذربایجانلیلار اولاجاق. اونلار ایکی اود آراسیندا قالاجاقلار. بشر تاریخینده گؤرونمه میش حادثه لر باش وئره جک. من سیزدن، بورادا اوتورانلارین هر بیریندن دنیا سییاستینی، سوونت حؤکومتی نین سییاستی نین خصوصیتلرینی داها دریندن باشا دوشورم. بیلیرم کی، محض ایندیکی واختدا او، میلی حؤکومه - ایران حؤکومتی ایله آغیر موباریزه ده آذربایجانلیلارا آچیق کؤمک انده بیلیمز. شخص من بونا هئچ ایدیعا دا ائتمیرم و بونو آنلایرام. لاکین قیزیل اوردو چیخاندان سونرا اونسوز دا شاه حؤکومتی گونلرله، آیلارلا دئییل، ایلرله و بوتون مکرلی یوللارلا بیزی تعقیب انده جکدیر. اونسوز دا بیز اولمه لییک، لاکین ایجازه وئرن، شرفله اولک. قوی بوتون دونیا معلوم اولسون کی، آذربایجان خالقی، او جومله دن اونون دموکرات پارتیاسی و میلی حؤکومتی قورخالقیدان دئییل، ایران شاه حؤکومتینه قارشی اؤز آزادیغی اوغروندا آغیر موباریزه نین دؤیوش منیدانیندا هلاک اولدو. بونا گوره بیزه لازیمدیر کی، قیزیل اوردو چیخاندان سونرا سیز کنارا چکیله سینیز، ایرانین داخلی ایشینه مداخله ائتمیه سینیز کی، بیز هله آزاد ائتمه دیگیمیز شهر و کندلرین اهالیسینی آیاغا قالدیرماقلا، فدایلرین و بیزیم سیلاحلی قووه لرین کؤمگی ایله مورجع شاه حؤکومتی هوجوملارینا قارشی آذربایجان اراضیلرینی نین کنشیکینده دایاناق. سونوجو آداما قدر موباریزه نی داوام ائندیره جمیک، قهرمان آذربایجانلیلار بونا هاضیردیر. یاخود ایجازه وئرن، بیز بوتون قووه لریمیزی سفربر ائدک، ایرانین بوتون دموکراتیک قووه لری ایله علاقه یه گیرک، تئهرانا گئدیب شاه حؤکومتینی دئورک و بوتون ایراندا دموکراتیک حؤکومت قوراق. اوندا بیز آذربایجانلیلارین یئنی حیات قوروجولوغو اوچون بؤیوک پئرسپکتیولر آچیلیر. دیگر طرفدن اگر بیز منیم سیزین هامینیزدان یاخشی تانیدیغیم ایکی اوزلو قوام السلطنه نین تکلیفلری ایله راضیلاشماق، الوریشلی مقام دوشن کیمی او، آذربایجاندا بوتون دموکراتیک حرکاتی محو انده جکدیر. نتیجه ده یالنیز آذربایجان خالقی دئییل، سوونت ایتیفاقی دا اودوزاجاقدیر. او اؤز تاثیرینی نینکی ایراندا، حتا بوتون یاخین شرق اولکه لرینده ایتیره جکدیر. ایستنتوقرامدا سسلنن گوزشتلری قواما وئرمک مگر سوونت ایتیفاقی اوچون موناسیبیدیر؟ منیم فیکریمجه، بو گوزشتلرله س.س.ر.ی. اؤزونه بؤیوک ضربه وورور. من بیر داها بیلدیریرم، بو صرفه لی دئییل، بو سیزین اوچون ده، بیزیم اوچون ده زیانلیدیر. من اوزومون عقیده مدن دونه بیلیرم و گئدیب مجلس قارشیسیندا آسانلیقلا شاه حؤکومتینه گوزشته گنتمک باره ده تبلیغات آپارا بیلیرم. من همیشه بونون علنییه نه چیخیش ائتمیشم، تبلیغات آپارمیشم، میلی حؤکومتین عوضولرینی موباریزه یه چاغیرمیشم. اگر من بونو ائتمسم، همین دقیقه اونلارین آراسیندا ناراحتلیق و پارچالانما باشلاياجاق و اونلار ائولرینه داغیلیشاجاقلار. بعضیلری هله، اول بیلسین کی، دوشمن جبهه سینه کنچیب اورادان اؤز وطنینه، دموکرات پارتیاسینا و میلی حؤکومتینه صداقتلی اولان آدمالارین نوفوزدان سالیمناسینا، تام دارماداغین ائدیلمه سینه باشلاياجاقدیر "

بوتون بو سؤزلری دئدیکن سونرا پیشهوری بیر آز ساکیتلشدی. گئنرال آ. آتاکیشینیو دایم اونو یومشالتماغا چالیشیردی. پیشهوری ساکیتلشدیکدن سونرا صوحتی دیگر سمته یولتمگه چالیشان آ. آتاکیشینیو سوروشدو: " اگر قوام السلطنه اوزو سنه دانیشیقلار اوچون موراجیعت ائتمسه، بعیم سن بوندان ایمتیناع انده جکسن، ایمتیناع ائتمگین بیر معناسی وارمی؟ " پیشهوری بیلدیردی کی، دانیشیقلاردان ایمتیناع ائتمیه جک، لاکین قبول ائدیلمیش قانونلار او یغون اولاراق، گرک مجلسدن وکالت آلسین. او

دئدی: " من گرک بو مسالهنی مجلسین قارشیسیندا قالدیرام، اونلارین وکالت وئرمه سینی خاهیش ائدم، گرک کومیسسییا سئچیلسین و دانیشیقلارا گؤندریلسین. دانیشیقلا اوچون یئر یا تبریز، یا دا میانه سئچیلسین. بونو اونا گؤره ائتمک لازیمدیر کی، آذربایجان خاکی بیلسین: قوام دانیشیقلاری آذربایجان اراضیسینده، آذربایجان شهرینده آپاریر، ایکینجیسی، بو شرایط قوام السلطنه یه تاثیر گؤستره بیلر کی، بیر سیرا گوزشتره گنتسین. دانیشیقلاردا من، مجلسین صدري شبوستری، داخلی ایشلر نازیری دوکتور جاوید، دموکرات پارتیاسی نین رهبری پادئقان، کنار دان مصلحتچی کیمی حؤکمن سیزین نومایندیز ایشتیراک ائتمه لیدیر. اگر بیزیم دانیشیقلا موثبت نتیجه وئرمه سه و تئهران حؤکومتی آذربایجان اراضیسینی سیلاح گوجونه گئری قایتارماغا جهد ائتسه، بو شرایطه سیزین طرفینزدن گؤستریش گلسه کی، ضیدیتلری دینج یوللا، ایران حؤکومتینه گوزشته گنتمک یولو ایله حل ائتمک لازیمدیر، منه و دموکرات پارتیاسی نین دیگر رهبرلرینه سیزین بئله گؤستریشلرینیزی حیاتا کئچیرمک چتین اولاجاق. اول بیلسین کی، بو حالدا بیز میلی حؤکومتین و دموکرات پارتیاسی نین ایچیندن یئنی نوماینده لر سئچک و قوام السلطنه ایله دانیشیقلا آپاریلماسی وظیفه سینی اونلارین اوزرینه قویاق. بو حالدا بیزه، آرتیق تانینمیش رهبرلره گرک ایجازه وئریلسین کی، سوونت ایتتیفاقینا اولماسا دا، دیگر بیر یئره، هئچ اولماسا بولقاریستانا گئدک. عینی زاماندا، دموکراتیک حرکاتدا فعال ایشتیراک ائتمیش ایکی مینه یاخین عایله یه سوونت ایتتیفاقینا گنتمگه، هاراداسا ایشه دوزلمگه، یاخود آذربایجاندا حادثه لرین گله جک اینکیشافینا اوغون ایشلری گئنیشلندیرمک اوچون گوزله مگه ایجازه وئریلمه لیدیر ". سونرا پیشهوری کدرلی تبسومله اوزونو اوتورانلارا توتوب دئدی: " من بیلیرم و دریندن اینانیرام کی، سیز بورادا اوتورانلار و شخصن یولداش باغیروو داخیلن آذربایجان میلی حؤکومتی نین گوجلره، قوووه ایله مودافعه اندیلمه سی نین طرفدارلاریسینیز، هئچ بیر حالدا راضی اولما بیلمز سینیز کی، اونون نوفوزو و مستقبیلیگی محو اولسون. اونا گؤره کی، بیز بو حؤکومتی سیزینله بیرگه یارتمیشیق. لاکین دونیادا ایندیکی وضعیت، بونولا باغلی سوونت ایتتیفاقی نین سیاسی سیزه حؤکم اندیر کی، قوام السلطنه نین یئنی قورولموش حؤکومتینه گوزشته گنده سینیز. آخی ساباح سیز گئندیر سینیز، من بورادا قالیرام، آخی من خالفا وعد وئرمیشم، من اونو آیاغا قالدیرمیشام، خالق منی تانیبیر، نئجه من قوام السلطنه نین و اونون ایرتیجاسی نین قارشیسیندا سوسا بیلرم، اون مینلرله آذربایجانلی قوربان وئره بیلرم. منه چتیندیر، منه چوخ چتیندیر. بیر داها تکرار اندیرم، من بونو انده بیلرم. قوی کیم هارا ایسته بیز گنتسین، من بورادا قالاغام و سیلاحلا آذربایجانین طالعی، منافعی مودافعه انده جگم و دؤیوش مئیدانیندا اوله جگم ". دانیشیقلا رین گئندیشینده آذربایجان س.س.ر. تهلوکه سیزلیک نازیری نین موعاوینی گئنرال آ. آتاکیشییئو سوروشدو: " من دقیق بیلیمک ایسته بیرم، اگر دانیشیقلا ایشی دینج یوللا حل ائتمک مجراسینا یؤنلسه، هانسی گوزشتره گنده بیلر سینیز، سیزین گوزشترلرین حودودلاری هاراجاندیر؟ " بو سوالا جاواب اولاراق س.ج. پیشهوری شیفاهی اولاراق بند-ببند بیلدیردی:

آ)-آذربایجانین موختاریتی انجومنلر فورماسیندا تانینسین؛ آذربایجانین اوز اوردوسو، اوز کوماندان هئیاتی اولسون، لاکین بوتون ایران اوردوسو کیمی باش قرارگاه تابع اندیلسین؛

ب)-ضرورت اولدوقدا آذربایجان اوردوسو ایرانی خارجی دوشمنلردن مودافعه ائتسین، لاکین یئرلی طایفالارا قارشی ایستیفاده اندیلمه سین؛

ج)-داخیلی قایدالاری تئهراندان ژاندارم و دیگر سیلاحلی قوووه لر گؤندرمه دن تامین ائتمک حوقوقو آذربایجاندا قالسین؛

د)-آذربایجاندا کارگوزارلیق ایشلری آذربایجان، تئهرانلا یازیشمالار ایسه فارس دیلینده اولمالیدیر؛

ه) مکتبه تدریس 3-جو سینفه قدر آنجاق آذربایجان دیلینده کئچیریلمه لیدیر. 3-جو سینفدن سونرا علاوه اولاراق فارس دیلی ده تدریس ائدیله بیلر؛

و)-دؤولت تورپاقلاری کندلیلرده قالمالیدیر، کندلیلر آراسیندا پایلانمیش مولکدار تورپاقلاری نین حاقی دؤولت حسابینا اؤدنیمه لیدیر و تدریج کنده کندلیلر بو پولو دؤولته قایتارمالیدیر؛

ز)-میلی حؤکومتین ایندییه قدر حیاتا کئچیردیگی تدبیرلرین قانونلیگی تهران طرفیندن تائینمالی، ایران قانونلارینا گؤره دموکراتلار مونسابتده، مثلن، دؤولت وسایطی نین خرچلنمه سی، املاکین موصادیره اندیلمه سی، آیری-آیری شخصلرین موحاکیمه سینه، آذربایجاندا چبخاریلما، اعدام و دیگرلرینه گؤره جینایت تحقیقاتی قالدیریلمامالیدیر؛

ک) آذربایجان اهالیسی نین ساینی او یغون اولاراق ایران مجلسینه آذربایجاندا سئچیلن دئوتاتلارین سایی آرتیریلمالیدیر؛

ل)-آذربایجاندا دموکراتیک حرکاتین دوشمنی کیمی چبخاریلمیش شخصلرین گنری فاییتماسینا ایجازه وئریلمه لیدیر .

سوونت آذربایجان نین نوماینده لری پیشهوریدن خواهیش ائتدیله کی، بوتون دندیکلرینی کاغیزا کؤچوروب اولارا وئرسین. لاکین او، قطعی شکیلده بوندان ایمتیناع ائدیله بیلدیله کی، ایندی او، انله وضعیتده دیر، بوتون بونلاری یازماق اوچون الی قلم توتور و خواهیش ائتدیله کی، اولار اؤزلری بونو ترتیب ائدیله باکیبا گؤندرسینلر. پیشهوری خواهیش ائتدیله کی، صؤحبت زامانی اونون عصیبلیک حاللارینی م.ج.باغیرووا خبر وئرمه سینلر. صؤحبتین سونوندا او، میرزه ایبراهیمووا اوزونو توتوب زار افاتیانا دئدی: " سیزین گنتمگینیز عرفه سینده من سنه بیر-ایکی سؤز دئیله جگم، سیزینله دالاشاجام " . م.ایبراهیمووا جواب وئردی:

" بیز پیس هنج نه ائتمه میسک کی، دالاشاق دا " . قرارا آلیندیله کی، آپرئلین 5-ده شبوستری و پادئقنن ایشتیراکی ایله یئنیند گؤروشسونلر. آتاکیشینیو انله همین گون صؤحبتین تام متنینی و اورادا باش وئریش حادیثه لر باره ده تیریزدن تئلئقراف واسیطه سی ایله م.ج.باغیرووا تعجیلی معلومات گؤندردی. معلوماتدا گؤستریلیدیله: " صؤحبتین گنیشینده پیشهوری عصیبلشیر، دموکراتلارین مستقیلبلیگی، قومین ساتقین رولو حاقیندا تنز-تنز دانیشیر، میلی حؤکومتین فعاللارینین و دیگرلرینین سوونت ایتیفاقینا آپاریلماسی باره ده مساله قالدیریدی " . آپرئلین 5-ده م.ج.باغیرووا تیریزده کئچیریلمیش گؤروش و پیشهوری نین تکلیفلرینی ای.ایستالین و.مولوتووا چاتدیله دی. او یازیدیله: " پیشهوری بیر داها بیلدیله کی، قومین بوتون نیتلری دموکراتیک حرکاتین، آذربایجان خالقی نین ایندییه قدر الدهه ائتدیگی بوتون نایلیتلرین لغو ائدیلمه سینه یؤنلیب. سون اولاراق او دئییب کی، بیزیم بوتون گؤستریشلریمیزی یئرینه یئتیره جک، سابوتاژ یولو ایله ایشی پوزمایاجاق، لاکین او گیزلتمیر کی، ایندیکی آندا یالنیز گؤستریشلرین ایجراچیسی اولاجاق، داخیلن ایسه او، بوتون بونلارلا راضیلاشمادیغینی بیلدیله کی " .

آپرئلین 4-ده آخشام معلوم اولدیله کی، س.ج.پیشهوری باکی اوچلوگوندن هنج کسله راضیلاشمادان ایران مجلسی نین توده

فراکسییاسی نین عوضوو و توده پارتیاسی نین رهبرلریندن اولان عبدولصمد کامبخشی تبریزه چاغیریله بو فاکتلا باغلی

م.ج.باغیروو موسکوايا گؤندردیگی مکتوبدا معلومات وئیریدی. حتا خاطر لادیردی کی، واختیله آدپ یارادیلاندا کامبخش باکییا دعوت اندیلن آداملاردان اییدی. لاکین او، دموکرات پارتيیاسی نین یارانماسینا و آذربایجان میلی حرکتینا منفي موناسیبت بسله دیگیندن گونئیده کی پرسونسلره یاخین بوراخیلما میشدی. کامبخشین آناسی قاجار نسلیندن، آناسی ایسه فارس اییدی. موسکوادا حربی و عومومی سیاسی تحصیل آلمیشدی. باغیروو ایستالیینه یازیردی: " بیزیم خیریمیز اولمادان پیشهوری طرفیندن اونون چاغیریلماسی قطعین آیدین دنئیل ". یارانمیش وضعیتده تبریزده کی باکی اوچلوگونه گؤستریش وئریلدی کی، پیشهوری نین پیس احوال-روحیه سی، عصییلیگی ایله باغلی اؤز تکلیفلرینی یازماق حاقیندا اونا تزریق گؤستریلمه سین. تؤولییه اندیلیردی کی، تئهران حؤکومتی ایله قارشیداکي گؤرؤشده ماکسیموم گؤزئشته گنتمگین ضروریلگی پیشهوری و دیگر رهبرلره ایضاح اندیلمه لی و اولار تدریج بونا حاضر لاندیلیدیر. پیشهوری نین همیشه پیس موناسیبت بسله دیگی کامبخشی قفلتن تبریزده دعوت ائتمه سی نین اطرافلی آراشدیریلماسی اوچون تاپشیریق وئرلمیشدی کی، بو مساله هم آیریلقددا پیشهوری، هم ده کامبخش ایله آیدینلاشدیریلسین. کامبخشین تبریزه گلیشی و میلی حؤکومتین لیدرلری ایله دانیشیقلا ری سوؤت خصوصی خیدمت اورقانلاری نین نزارتینه گؤتورولدی. م.ج.باغیروو تبریزده کی آداملارینا یازیردی: " چوخ مهربانجاسینا، دوستجاسینا، ساکیت فورمادا پیشهورنی و اونون یولداشلارینی، آیریلقددا ایسه کامبخشی ایناندیرین کی، اولارین طرفیندن بیزیمله راضیلاشدیریلمادان آتیلان هر هانسی آددیم چوخ منفي و آرزو اولونماز نتیجه لر وئره بیلر. یارانمیش بئینخالق وضعیت نظره آلینمادان اولارین هر هانسی فورمادا چبخیشی آوانتورایا برابر دیر و قاباجادان ایفلاسا محکوم دور ". عینی زاماندا، م.ج.باغیروو م.ایبراهیمووا تعجیلی معلومات گؤندردی کی، او، آپرئیل 6-دا، ان گنجی ایسه 7-ده سوؤت جولفاسیندا س.ج.پیشهوری ایله گؤرؤشمک ایسته بیر.

آپرئیل 4-ده س.ج.پیشهوری تانینمیش توده چی ع.کامبخشله گؤرؤشدو. کامبخش اونا تئهرانداکی وضعیت، توده پارتيیاسی مرکزی کومیتة سی نین قوام حؤکومتینه موناسیبتی، سوؤت قوشونلاری چیخدیقدان سونرا ایرتیجاعتین گولنه جگی شرایطده توده پارتيیاسی نین وظیفه لری حاقدا گنیش معلومات وئریدی. کامبخش بیلدیردی کی، توده پارتيیاسی مک-نین بوتون ترکیبی قواما قارشی موخالیفدیر، اونا دموکراتیئانین قددار و حیلہ گر دشمنی حساب اندیر. لاکین توده رهبرلیگی سوؤت ایتیفاقی نین بئینخالق سییاستینده یارانمیش چتئیلکله باغلی قوام حؤکومتینه ظاهرین حؤرمتله یاناشدیغینی نوماییش ائتدیریر. بونا باخمایاراق مک بئله حساب اندیر کی، سوؤت قوشونلاری چیخدیقدان سونرا قوام تدریج بوتون ایراندا، ایلک نؤوبه ده ایسه شیمالدا دموکراتیک حرکتین بو غولماسی سییاستینی یئریده جک. توده پارتيیاسی مک-سی بئله حساب اندیردی کی، قوام ایلک نؤوبه ده اؤز آرخاسینی - تئهرانی توده چیلردان تمیزلیه جک، سونرا ایسه آذربایجانا هوجوم ائده جکدیر. توده پارتيیاسی مک-سی نین فیکرینجه، آذربایجاندا و ایرانین دیگر یئرلرینده دموکراتیک حرکتین دارماداغین اولونماسی نین قارشیسینی آلماق اوچون بیرگه چیخیشلار پلانی حاضر لاندیلیدیر. بو پلانا گؤره، سوؤت اوردوسو چیخدیقدان سونرا آذربایجان ضربه نی گؤزله مه دن، اؤزو فعال حرکت کئچمه لی، آذربایجانلا عینی وختدا توده پارتيیاسی مک-سی تئهراندا، قزوینده و دیگر شیمال ویلایتلرده عوصیانلار تشکیل ائتمه لیدیر. ع.کامبخش بئله حساب اندیردی کی، بونون اوچون ایمکانلار وار دیر و توده پارتيیاسی مک-سی باشدا اولماقلا تئهرانین موترقی قوووه لری آذربایجانین میلی منافعینه حؤرمتله یاناشماغا همیشه حاضر دیر. عینی زاماندا، او قئید اندیردی کی، تئهران حؤکومتی آذربایجان دموکراتلاری ایله ایران تودمچیلری نین بیرلشمیش قوووه لرینین قارشیسیندا دورماق گوجونده دنئیلیدیر. اگر دموکراتلار و توده چیلر فعال حرکتین ایمتیناع ائتسه ایدیلر، بو، قوام حؤکومتی نین مؤحکملمه سین، تشبوتو اله

آماسينا گتيريب چبخارا بيلردي. پيشهوري كامبخشين بير چوخ فيكيئرلري ايله راضيلاشدي و قنيد ائتدي كي، تهران آذربايجانين ميلي منافعيه قصد انتسه، آذربايجان اوزونو مودافيعه ائتمك مجبوريتينده قالاچاقدير.

آپرنل آبي نين 5-ده گوندوز ساعات 4-ده تيريزده بير طرفدن ميلي حوكومتين ليدنرلري س.ج.پيشهوري، م.ع.شبوستري، س.پادئقان، س.جاويد، ديگر طرفدن سوونت آذربايجاني نومابنده لري، م.ايراهيموو، ح.حسنوو، آ.آتاكيشيئوو و ا.كريموو اولماقلا گنئيش ايجلاس كنجيريلدي. هله موزاكيره لره كنجمزدن اول دوكتور جاويد دئدي كي، او، آخشم راديودان س.س.ري سفيري ايله قوام السلطنه نين دانئيشيقلاري حاقيندا معلومات ائشيديب. گويا، بو دانئيشيقلاردا آذربايجان مسالهسي نين ايران كونستيتوسيياسي چرچيوه سينده حل اولوناجايي باره ده صؤحبت گنديب. بوتون اوتورانلار بو معلوماتي ديقتله دينله ديلر و وئرلين معلوماتا موناسيبتده هره اوز فيكيري سؤيله دي. م.ايراهيموو موزاكيره ايشتيراكچيلارينا موراجيعتله دئدي: " ايندي دونيادا يارانميش سياسي شرايط، خصوصيله ايرانداكي وضعيت چوخ موركبدير. اونا گوره سيزين حوكومتينيزي مؤحكملنديركمك ياناشي، گله جك باره ده دوشونمه لي ييك. سيز قارشيدايي حاديه لري قاباچادان گورمه لي سينيز و بونا حاضيرلاشمالي سينيز، موعين مقاملاردا حنا سياستينيزي ديشمه لي سينيز. مساله بوندادير كي، قوام السلطنه، اول بيلسين كي، قيزيل اوردو چيخديقدان سونرا آذربايجان پرولئمي ايله باغلي دانئيشيقلارا باشلامايي سيزه تكليف ائتسين. قيرغينين قارشيسيني آلاق و بيزيم عومومي ايشيميز نامينه سيز گرگ لازيمي مقامدا قواما بير سيرا گوزشترله گنده سينيز. بو مساله بيلواسيطه سوونت حوكومتي نين سياستيندن، تهران حوكومتي ايله سسري آراسيندا حاضيردا آپاريلان دانئيشيقلاردان ايره لي گلير. بيزيم رهبرلريميز تاپشيري ق وئريلر كي، بو مساله ايله باغلي سيزين فيكيئرلرينيزي اويرنك و تدريجن بو ايشه حاضيرلاشاق ". هله م.ايراهيموو فيكيري تاماملاماميش مجليسين صدري شبوستري اونون سؤزونو كسه رك دئدي: " جنابلار، ايراندا جريان ائدن حاديه لر بيزه ده معلومور، تهراندانكي موجود حوكومتي و اونون رهبرلريني ده ياخشى تانيبيريق. بيزيم قان قارداشلاريميز كيمي سيزي خبردار انديريك كي، قوام السلطنه نين سوونت ايتيفاقينا نفت كونسوسيياسي وئرمك و عدلري يالاندير، دليل اولاراق دئيه بيلرم كي، بو مسالهنى مجليسه تصديقيني بئدي آي سونرايا ساخلاير. معلوم اولدوغو كيمي، بو بئددى آيدا بئني حاديه لر باش وئر بيلر و بئني حوكومت قورولا بيلر كي، سوونتله نفت وئرمكن ايمتيناغ ائتسين. اونا گوره قوامين و عدلرينه اينانماين و بيز ده اونا گوزشته گنتميهجه ييك، خاهش انديريك، آذربايجان خالقي نين منافعى نين مودافيعه سي ايشينده بيزي آخيرا قدر مودافيعه اندين. بيز يالئيز سيزه آرخالانيريق. اليميزده اولان سيلاحي هئچ وخت و هئچ بير حالدا يئره قويماياچاقيق. عئني زاماندا، آخيرا قدر چاليشاجاقيق كي، آذربايجان خالقي نين قاني آخماسين، لاكين بيزيم اوستوموزه بئريسه لر، سون داملا قانيميزا قدر ووروشاجاقيق ". شبوستريدن سونرا چيخيش ائدن س.پادئقان اونو مودافيه ائتدي. سونرا داخيلي ايشلر نازيري دوكتور جاويد سؤز آلدی. او قنيد ائتدي كي، اگر صؤحبت قان توكمه دن دينج دانئيشيقلار يولو ايله مسالهنى حل ائتمكدن گنديرسه، سيزي اينانديريرام كي، سون نتيجه ده بيزيم فيكيئرلشديگيميزدن اون دفعه آرتيق قان توكوله جك. بو گون قوام بوتون مساله لري بيزيمله دينج يوللا حل ائتمگه حاضيردير، ساباح قيزيل اوردو چيخديقدان سونرا او بوتون واسيطه لرله چاليشاجاق كي، بيزيم ميلي حركاتيميزي مو ائتسين. من ان بوحرانلي وختدا قهرمان فدائيله قوشولوب پارتيزانليق ائتمگه حاضيرام، لاكين هئچ وخت مورتجع حوكومه تابع اولماياچام. سيز ياخشى بيليرسينيز كي، اينگيلتره قوام حوكومتينه كؤمك ائتمه سه، بيز يئترينجه گوجه ماليكايك كي، تهرانا هوجوم انديب اونو دئويرك و دموراتيك رتريم قوراق. بئله ليكله، آذربايجان خالقي بوتون تهلوكة لردن بيردفعه ليك خيلاص اولسون. بيز بونو باشا چاتديرا بيلريك.

س.ج.پيشه‌وری آرتيق بوتون چيخيشلاري، خصوصيله آذربايجان س.س.ر. تهلوكه سيزليک نازيري نين موعاويني، گنئرال آ.آ.آ.کيشيئو نين مصلحتلريني ساکيت و سويوققانليقلا دينله بيردي. او، باش نازيري و ديگر حؤکومت باشچيلاريني اينانديرماغا چاليشيردي كي، اينديكي وضعيت ميلي حؤکومتدن ايران حؤکومتینه موناسيبتده اؤز سيياسيتينده بعضي دييشيکليکلر ائتمگي طلب ائدير. بونا تدریج حاضیر اولماق لازيمدير، قالان رهبرلري ده بونا حاضیرلاماق لازيمدير كي، قفلتن گؤزله نيلمز حاديته لرله اوزلشمه سينلر. بو يئرده پيشه‌وری اونون سوزونو کسه رک دئدي: " من شخصن قوام السلطنه حؤکومتي ايله دانيشيقلاردان ايمتیناع ائتميرم، لاکين سيزه بيلديرمه ليمم كي، ايندي تئهران حؤکومتي، آيري-آيري مولکدارلار و خانلار آذربايجان ميلي حؤکومتینه هوجوم ائتمک اوچون جيدي حاضیرلاشيرلار. اونا گوره ده بيز هئج واخت اؤز سيلاحي قووه لريميزي بور اخمامالي بييق، ياخود اونا ايران حؤکومتي نين الينه وئرهمه لي بيگ كي، سونرا اونلارين باشينا اويون آچسينلار. بيزه حؤکمن اؤز سيلاحي قووه لريميزي ساخلاماق و اونا قوروماق لازيمدير. مورتع داييره لرله موباريزه يه اونا داها ياخشى حاضیرلاماق لازيمدير. اگر بيز قواملا دانيشيقلارا ايندي باشلاساق و اونا تئز گوزشته گئتسک، بؤيوک سهوه يول وئر ميش اولاجايق، خالقين نظرينده نوفوزدان دوشه جهيگ ". س.ج.پيشه‌وری باكي نين نوماینده لریندن سوروشدو كي، سيز کونکرت اولراق بيزيم طرفيمزدن قوام السلطنه يه انديله جک هانسي گوزشتلري تکليف ائدير سينيز؟ آ.آ.کيشيئو م.ا.ا.براهيمو ايندي کونکرت هانسي گوزشتلرين انديله بيله جگيني دئمه ديلر، لاکين تؤوليه ائنديلر كي، اگر ضرورت اولارسا، گرک ميلي حؤکومت تئهران حؤکومتینه ماکسيموم گوزشته گنتمگه حاضیر اولسون. س.ج.پيشه‌وری علاوه ائندي كي، بيزيم قواما گوزشتلردن سونرا او، آيري مبلغه روشوت و موختليف کومبيناسييالار ايله مهابادين بوتون سيلاحي کوردلريني بيزه قارشي قويماق. اونا بو وضعيتدن چيخماق بيزيم اوچون چتين اولماق. سيزين و تئهران حؤکومتي نين کونکرت تکليفلريندن آسيلي اولمايلاق آذربايجانين اراضيسينده اؤز سيلاحي قووه لري، فدایلري، نظميه سي، اؤز سرحدلري، اؤز سيلاحي قووه لري ايله قورونان، برقرار ائديلان داخيلي قايدالاري اولماسيني من ايندي تاکيد ائديرم و دانيشيقلار واختي دا تاکيد ائده جگم، منيم همکارلاريم دا منيمله راضیلاشيرلار.

آپرنل آبي نين 7-ده م.ج.باغيروو جولفادا س.ج.پيشه‌وری ايله گوروشدو. عيني زاماندا، ايران توده پارتياسي نين تشکيلات شؤعه سي نين موديري، کئچميش ايران مجلسي نين عوضو ع.کامبخش ده جولفايا چاغيريلميشدي. لاکين او، ايلک دانيشيقلاردا ايشتيراک ائتميردي. جولفا گوروشونده پيشه‌وری بيلديردي كي، او، يارانميش وضعيتي باشا دوشور و دمورات پارتياسي، ميلي حؤکومت جهده جک كي، سووتلره قارشي يئني تخريبات يارانماسينا بهانه وئرمه سينلر. بنله اولدوقدا باغيروو سوروشدو كي، اونا بس نه اوچون توده پارتياسي مک-نين عوضو کامبخشي تئهراندان دعوت ائتميسن؟ پيشه‌وری جاواب وئردي كي، او و اونون سيلاحداشلاري امينديرلر كي، قوام و اونون کومپانياسي سوونت قوشونلاري شيمالي ايراندان چيخان کيمي نينكي آذربايجاندا، ائله ده ايرانين ديگر آيالتلرينده بؤيوک تخريبات و کوتلوي قيرغين حاضیرلايير. بيزيم بو فيکریميزي توده پارتياسي نين رهبرلري و پارتيانين آيالت تشکيلاتي دا بؤلوشور. اونا گوره ده، نه قدر كي ايمکان وار، فيکير موباديله سي مقصديله ايرانين موترقي قووه لري ايله علاقه يه گيرمک لازيمدير. آذربايجان مساله سي موزاکيره ائديلندن سونرا ع.کامبخش دانيشيقلارا دعوت ائيلدي. او تصديق ائندي كي، سوونت قوشونلاري چيخاندان سونرا تئهران ايرتيجاعسي بيلواسيطه اينگيليسلرين و آمريکاليلارين رهبرليگي ايله بؤيوک تخريبات و قيرغينا حاضیرلاشير. کامبخش قئيد ائندي كي، سئيد ضيبانين حبسي، اولاي بيلسين كي، تانيميش ايرتيجاعچيلاردان داها کيملرينسه حبسي دموراتيک قووه لره قورولموش تله دير.

م.ج.باغیروو پیشه‌وری و کامبخشی خیردار ائتدی کی، اونلار اؤزلری تخریبات اوچون هئج بیر بهانه وئرمه سینلر، هئج بیر عوصیانا و میلی حؤکومتین قوووه لری نین حرکتینه یول وئرمه سینلر .

*باخین: جمیل حسنی: گونئی آذربایجاندا سوونت، آمریکا، اینگیلتره قارشیدورماسی 1941-1946

آذربایجان میلی حؤکومتی نین رهبرلیگی نین سوونتلره سون موراجیعتی

مکتوبون متنی

سبز اؤزونوز چوخ گؤزل بیلیرسیز کی، بیزیم نوهایندهلریمیز تنهراندان موراجیعت ائتدیکن سونرا، تنهرانین ساغ و ایرتیجاعی مطبوعاتی چوخ جیدی و حرارتلی لحن ایله بیزیم آزادلیغیمیزی پوزماق و دموکراتیک نهضتیمیزین آثارینی تامامیله اورتادان آپارماق اوچون آذربایجانا قوشون یئرتمگی تبلیغ اندیردیله. قوام اولسلطنه ایسه اول اینتیخابات اوچون قوایی-تامینه گؤندرمک باهانه‌سی ایله، نهایت، آچیدان-آچیغا آذربایجان نهضتینی لغو اندیب، اونون باشچیلارینی محو ائتمک شوعاریله اوزریمیزه حمله اندهجگینی رسمی صورتده اؤزونون تئلقر افلاریندا و بیانییهلرینده دونیایا بیلدیرمیشدی. نهایت، ایش سؤز و یازی ایله قورتارماییب همین آیین اون اوچونده گونورتادان قاباق ساعات یئددیده اونون گؤندردیگی موسلح قوولر رجین منطفه‌سینه بیزیم فدایی پوستلاریمیزی 12 ساعات تامام توفنگ، موسلسل، توپ و تانک واسیطه‌سی ایله (آتسه توتاراق) یول آچیب تورپاغیمیزا سوخولماغا چالیشمیشدیر. بوندان علاوه مووافیقتنامه‌میزین خیلافینا اولاراق، زنجانا موسلح قوووه گؤندریلمیش و رسمی صورتده اونون موعاونی موظفر فیروزون بیزه یازدیگی نامه‌یه باخمایراق مشهور فنودال دولفقارینی و سایرلرینی زنجاندان اوز افلاشدیرمامیش، حتی اونو سرهنگ درجه‌سی وئردیکدن سونرا موسلح اندیب اوزریمیزه گؤندرمیشدیر. بونلار ایثبات اندیر کی، قوام بیزیم ایله باغلادیگی سازیشینی، اؤزونون آذربایجان والیسی دوکتور جاویده یازدیگی نامه‌لرینین مورکبی فورومادیگی بیر حالدا حیاسیزجا(سینا) اونو پوزماغا باشلاماقلا اؤزونون سوی-قصدینی آشکارا چیخارمیشدیر. گؤرونور، او، اؤزونو بیزیم سازیش اوچون واسیطه قرار وئردیگی سوونت نوهایندهلرینه ائتدیگی رسمی وعده‌یه، یعنی آذربایجان مساله‌سینین صولح یولو ایله حل ائدیلمه‌سینه عمل ائتمک فیکرینده دئییل. بئله اولدوغو حالدا آذربایجان خالقی اوچون واحد بیر یول قالیر: او دا اؤز سیلاحی نین گوجو، اؤز جاوانلارینین قهرمانلیگی ایله آزادلیغینی موذافیعه ائتمکدن عیبارتدیر. خالقیمیز چوخ (گؤزل) بیر صورتده آنلامیشدیر کی، اونون آزادلیغی نین ضامینی سازیشلر، کاغیدلار، مووافیقتنامه‌لر و تئلقر افلار دئییل، بلکه اونون قولونون گوجو و سونگوسونون قودرتی اولاییلر. بیزیم خالقیمیز قوامین دوکتورا (دوکتور جاوید) یازدیگی سازیش مکتوبونون آردینجا گؤندریلن قوشون و سیلاحلی قوولری انله‌یه بیلمز گؤرمه‌سین. قوام بو ایشی هر دقیقه گؤره بیلر و هئج بیر کاغید، مووافیقتنامه اونون خاینانه حرکاتی نین قاباغینی آلا بیلمز. بیز سسکیز آیی تامامدیر کی، خالقیمیزین احساساتی و فیرقه عوضولریمیزین آرزولاری، فیرقه آکتیوینین میلی نین خیلافینا اولاراق، ایش خاطره‌سی و ایختیلافین صولح و سازیش یولو ایله

حل انڊلمهسي و بؤيوک دوستوموز شورالار ايتيفاقينا دنيا سيباستيني گؤزله مک، همچنين شورا دؤولتي نين اورناميزدا واسيطه اولماسيني نظره آليب قومين ايرتيجاى سيماسيني دموکراتيک و موترقى گؤستر مگه چالشميشيق، حتي بعضن اؤز فيکير و عقيدهميزين خيلافينا اولراق، اونو تعريف و تمجيد دخي انتميشيک كي، ايش بيزيم طرفيميزدن پوزولماسين. حتي فدايلريميزين قزوين، رشت و تهراني گؤتورمک ايمکاني اولدوغو حالدا اؤز نوفوذ و حؤرمتميزي صرف انديب اولارين قاباقلاريني ساخلاميشيق كي، اونون اليه باهانا دوشمه سين.

بيزيم بؤيوک گؤذشترليميزي بوتون دنيا بيلديگي کيمي سيز داها گؤزل بيلير سيز: بيز بو سازيش يولوندا ميلي حؤکومتيميزي لغو انتديک، ميلي مجلسيميزي ايالت انجومينه دؤندرديک، فدايي دستلريني نيگهبان تشکيلاتينا تبديل انتديک، ميلي قوشونوموزون ايختياريني و فرماندهليگيني اولارين اليه تاپشير ماغا حاضر لاندیق، بوتون عاييدانيميزي اولارين خزينه سينه، يعني ميلي بانکا و نر مگه باشلادیق. 3 بونلارين هاميسي اوندان اؤترو ايدي كي، اولارين اللرينه دستاويز و نر مه ميش اولاق. قوام ايسه بيزيم گؤذشترليميزي گؤردوکده هر گون طلباتيني آرتيريب آخیردا ايش او يئر گتيريب چيخارديب كي، ايسته مير ناگهاني بير حمله ده آزدليغيميزا بير دفعه ليک خاتيمه و نرسين. او، نفت مساله سيني قاباغا چکمشدي كي، قيزيل اوردونون ايراندان چيخماسيني تامين انتسين و آذربايجان ميلي نهضتيني اورتادان آپارسين.

بو آيدين بير مساله دير كي، او، بو ايشلري ايرانين ثروتنه گؤز تيکن اينگيليس و آمريکا دؤولتارينين گؤستر يشي ايله اجر ائتمکده دير. او فيکير اندير كي، هميشه حوققابازليق و يالانچيليق ايله انتديگيني ائله ييلر. آذربايجانلار ايلديگي کيمي سوونت دؤولتيني ده ايغفال انديب نفت مساله سيني ده جورجور حوققالار ايله باشدان سالا بيلر. بيز آذربايجانلار چوخ ياخشي آنلاميشيق كي، اينگيليسلر و آمريکاليلار هر قيمته اولور-اولسون، نفت مساله سيني اؤز منفعتلرينه حل ائتمگه چالشير لار. قوام ايسه اولارين نؤکرديير. اولن، نجه كي، گؤرورسوز، مجلسه بير نفر ده اولسون آزاديخاهلاردان يول و نر مگه ايسته مير، بو ايسه مستقيم شورالار علنيه اولان بير تدبير دير. مورتعيلردن توپلانان بير مجلس قطعين نفتين شورالارا و نر يلمه سينه راضي اولماي اچاقدير. قوام ايسه مجلسي باهانا انديب اؤزونون و نرديگي سوزدن قاچاجاق و ياخود ايستعفا و نر مگه ياخاسيني قورتار اچاقدير. سوونت حؤکومتي ايسه قوامين و نرديگي و عه دن قانوني بير سند و رسمي بير مدرک کيمي ايستيفاده انده بيلمه يه جکدير. ايران تاريخينه بو کيمي حاديه لر چوخ اولموشدور. بيرنجي دنيا مو حار بيه سيندن سونرا قوام اولسطنه نين قارداشي و وثوق اولدؤوله اينگيليسلر ايله بير مو عاهيده باغلاميشدي. بو مو عاهيدني شاه و مجلس رد انتدي، اينگيليسلر ايسه حتي دؤولتين وزيرلرينه مثلن، موظفر فيروزون آتاسي نوصرت اولدؤوله يه و غنيرلرينه رسمي صورتده و نرديگي پولو دا گنري آلا بيلمه دي. دنمک، نفت ايمتياز مساله سي اولدوقجا نيسييه بير مساله دير كي، سوونت دؤولتي نين مجلسه و جامعده طرفدار لاري اولماسا، اونو الده انده بيلمه يه جکدير. قوام اولسطنه نين [حوسني-نيتي] ايسه مؤ حکم بير قارانتی اولا بيلمز، چونکي او، آذربايجان مساله سينده حوسني-نيتي نه اولدوغونو آچيق بير شکیله گؤستر مکده دير.

نفت مساله سي او واخت سوونتلر نفعينه حل اولا بيلر كي، اونون آرخاسيندا ايجتيماعي قوولر اولسون، ايرانين آيري يئرلرينده ايسه بو قوولر فؤوق العاده بير صورتده بيغليب، از يليب و اورتادان گنتمکده دير، ولي تاماميله اورتادان گنتمه ميشدير. آذربايجاندا ايسه بيزيم قووميز اهميتلي بير قوه حساب اولونا بيلر. ايندي بيزيم تهران حؤکومتينه بؤيوک فيشار گتيرمک ايمکانيميز واردير و بيزيم بو ايمکانيميز ايرانين آيري يئرلرينده اولان آزاديخاه و دموکراتيک قوولري ده تقويت انده بيلر. موتاسيفانه، ايش بله گنر سه، بيزيم گوجوموز ده چوخ نئز بير زاماندا دن چيخا بيلر. او واخت قوام و ساير مورتعيلر هر نه

ایستہ سہلر، مانعہ سیز ائدہ بیلر لر. عومومیئلہ، اعتراف ائتمک گرک کی، سیاسی قوام و باشقا بیر دؤولت آدمی نین حوسنی- نیتینہ باغلاماق قورو بیر ایشدیر. سوؤت سیاسی نین جیدی طرفداري خالقین موترقی و آزادیاخه طبقه سیدیر کی، اونو گرک تقویت اندیب الدہ ساخلاماق و اوندان اؤترو آذربایجانین قودرتینی حیفظ ائتمک، اونو قوروماق لازیمدیر. بونو دا نظرده توتماق لازیمدیر کی، ایراندا سیاست ایله اولان خارجی اولکلر هنج وخت اؤز نوفوذ و قوملرینی الدن وئرمه میشلر، خصوصن اینگیلیسلر کی، نوفوذلارینی همیشه گوجلو ساخلاماقلا اولارین اعتمادینی قازانیب ایستہ دیکلری وخت ایستیفاده ائدہ بیلیمشلر. مثلا، قاشقای حادیثه سینی گؤتورک. سیز گؤزل بیلیر سیز کی، اورادا دؤولت علنیه نجه دفعه بؤیوک موسلح عوصیان اولموشدور، بونولا بئله بو گونهدک اینگیلیسلر ایمکان وئرمه بییلر دؤولت اولاردا بیر قبضه اسلحه آلا بیلین؛ اورا، یا بختیاری و یا جنوبون باشقا طایفالارینین یئری اینگیلیسلرین مؤحکم قالالاری حالیندا قالمقدادیر. اولار ایسه بو قوملری گوندن-گونه آرتیریرلار.

سیزه چوخ یاخشی معلومور کی، خالقی هر وخت آياغا قالدیرماق اولماز و [حرکات] هر گون یارادیلماز، هر زمان بؤیوک خالق حرکتی اوچون زمینه اولماز. چوخ عیلتلر و بؤیوک فداکارلیقلار نتیجه سینده ایراندا نظریمیزی جلب ائدن ایجتیماعی قوملر و آذربایجاندا بؤیوک بیر نهضت وجودا گلیمشدیر. بو نهضت موسقیمن سوؤت دؤولتی نین ایراندا اولان [کؤمکچیسینی] و سوؤت سیاسی نین پوشتیبانی دیر. بو قودرت سوؤت سیاسی اوچون کسکین بیر سیلاح دیر کی، اونون واسیطه سیله ایران خالقلاری کیمی شورالار ایتفاقی دا بؤیوک ایشلر گؤره بیلر. بو قودرتی عومومی ایش اوغروندا هر بیر فداکارلیغا حاضر اولان بیر قودرت دیر؛ اونو الدن وئرسک، بو تنزلیک ایله یئنی بیر قودرت وجودا گله بیلمز.

بیز بیلیمریک، نجه اولور کی، یونانیستاندا، ایندوونزیبیدا و غیری یئرلرده مظلوم خالقار اؤز آزادیغی اوغروندا موسلح بیر صورتده موباریزه ائدہ بیلر لر، اما بیز گرک اؤز الیمیز ایله جلدلارا تسلیم اولاق. بو، تک بیزیم سؤزوموز دئییلدیر، بونو خالقیمیز و فیرقنن گؤرکملی عوضولری آجیق بیر صورتده سؤیله مکدن [چکینمیرلری]. بیزیم فیرقه میز و خالقیمیز بیزه دئییر کی، بو گونکو الیمیزده اولان دلیللر و مدرکلردن سونرا آرتیق سؤزه و یا کاغیذا اعتماد اندیب قواموالسلطنه و باشقالارینا اینانا بیلیمریک. قوام گندر، یئرینه باشقاسی گلر. هرگاه موسلح قوه میز واسیطه سیله ایرتیجاعنی از مهسک، هنج وخت سیاست بیزیم نفعیمیزه دؤنه بیلمز. و بیزیم اوچون الدہ هنج بیر قارانتی یوخدور، اؤزوموز ده ناحاق یئرہ آدادا بیلیمریک. بو گونکو ایمکانی الدن بوراخماق اولماز. بئله بیر ایش گؤرسک، تاریخ بیزی همیشه مذمت ائده جکدیر. دونیادا هنج بیر میلت اؤز اؤز الیه اؤز قودرتینی محو ائتمه میشدیر، بیز ده بونو ائتمه میلی بیک.

قوامین اوزریمیزه گؤندردیگی قوه نین خاینجه سینہ حملہ سی خالقیمیز ایچری سینده شدید بیر هیجان تولید ائتمیشدیر. خالق دستہ-دسته فیرقہ یه موراجیعت اندیب آزادیغی مودافیعه ائتمک اوچون ایجازه و سیلاح طلب اندیرلر. بو ایسه خالقیمیزین روحیه سینین جیدی صورتده آشکارا چیخاریر. بنش-اوج نفر مالیک و یا ایرتیجاعی عونصورلرین، مثلن، امیر نوصرت ایسگندری، جامال امامی، سرلشکر موقدم و ذولفقار یلرین روحیه سی خالق روحیه سینہ نومونه اول بیلمز. بونلارین آغالیقلاری، تورپاقلاری اللریندن گنتدیگی اوچون روحیه لری ده معلومور کی، نه جور اول بیلر. اما آزادیق، تورپاق آلان کند و شهر جامعاتی آدیغینی ساخلاماق یولوندا هر بیر شئیینی فدا ائتمگه حاضر دیر. هرگاه بیز بو گون اولارین آزادیغی نین اورتادان گنتمه سینہ ایمکان وئرسک، اولاری بیر ده آياغا قالدیرماق مومکون اول بیلمز، آرتیق اولار کیمسه یه اعتماد ائتمزلر. خالق نه تک

بیزدن، بلکه عومومي آزادلیق شو عاري ایله مئیدانا چیخان عومومي-قوولردن نا اومید و مایوس اولای بیلر. بیزیم قوه و قودرتیمیز ایسه خالقین بیزه اولان اعتماد و اینامینا باغلیدیر.

آذربایجان خالقی و اونا رهبرلیک ائدن دموکرات فیرقهسی و اونون باشچیلارینین سوونت دؤولتیندن ایکی اینتیظاری واردیر:

اولن، سرحدلریمیز آچیق ایکن، میلی قودرتیمیز موجود ایکن بیزه جوزی میقدار اسلحه وئرلیسین، چون ایش بئله گنדרسه، بو ایمكان اولمایاچاقدیر. بیز چوخ آسانلیق ایله مخفی صورتده انلهیه بیلریک وئرلین اسلحهنی میلی قوولریمیزه ینتیرک، موخالیف قوولر اوندان موطلع اولماسین. داعوا باشلانیرسا، شیدتلندیکن سونرا بو ایش چوخ چتین اولای بیلر. بیز انله چوخ سیلاح ایستهمیریک؛ موختصر بیر میقدار اولسون کی، فداییلر سیلاحسیز دشمن قاباغینا گنتمگه مجبور اولماسینلار.

ایکینجی، ایندی کی، قوام موخاریبه نی باشلابی و بیزیم قارداشلاریمیزین قانینی تۆکمدهدیر، ایجازه وئرلیسین بیز ده هر طرفدن اونو مضیقده ساخلاماقلا، ایراندا اولان آزادیخه قوولرین آباغا قالمالارینا ایمكان وئرک، بو واسیطه ایله بوتون ایراندا بویوک بیر نهضت باشلابی ایرتیجای حۆکومتی سرنیگون ائدک، بیزینده دموکراتیک بیر حۆکومت وجودا گتیرک. اگر بو صلاح[دیرسا]، ایجازه وئرلیسین تهران ایله تامامیله قطع رابیطه ائدیپ اوز میلی حۆکومتیمیزی وجودا گتیرک (خالق ایسه بو آخیریجی تدبیره داها آرتیق راغبیدیر). سوونت سییاستی بو ایکی تدبیردن هر [هانسی بیرینی] اینتیخاب اندرسه، بیز شرافتله اونو انجام وئریب مووفق اولای بیلریک.

دئمک لازیمدیر کی، چوخ یاخشی اولدو کی، قوام بیزیم سیلاحلی قوولریمیزین فرماندهلیگینی آلمامیشدان، اول اوز حقیقی سییاسینی گۆستردی. اگر سونرا بو ایشی ائتسه ایدی، بیزی تامامیله محو ائده بیلردی. اونون بو گون بیزه حمله ائتمهسینی آذربایجان خالقی اوزونه خوشبختلیک حساب ائدیر. ایشی ائله بیر واخت ائده بیلردی کی، بیزیم موذافیعهیه ایمكانیمیز اولماسین، ایندی ایسه بیزیم موذافیعهیه ایمكانیمیز واردیر. بو ایمكاندان دوزگون ایستیفاده اولونورسا، بیز ایستهدیکلریمیزی ائده ائده بیلریک. اگر بیر قدر تاخیر اولورسا، یا ایشه تردید ایله باخارساق، بو ایمكان اورتادان گندر نجه کی، یوخاریدا دندیک، خالق قورخار، مایوس اولار، ایرتیجاع آزادلیق قوولرینی ازیب [بوخ] ائدر. بو ایسه سوونت دؤولتی نین ایراندا ایللر بویو فعالیت و زحمت نتیجهسینده قازاندیغی بویوک نوقوذ و بویوک قودرتین اورتادان گنتمهسی دئمکدیر. بونون نتیجهسینده ایران تامام اینگیلیسلر و آمریکالیلارین قوجاغینا دوشر و بورادا ریضا خان دؤورهسیندن شدید بیر دئسپوتیزم مئیدانا چیخار کی، ایران خالقی سوونت سییاستی [اوزره] هنج بیر نؤوع ایله حرکت ائتمک ایمكانینا مالیک [اولماز]. بئله بیر دؤورده، بئله شرابیطده ایراندا نئفت مسالهسیندن دانیشماق بئله بیر سؤز اولوب قالار. و سوونت دؤولتی نئفتی تامامیله اودوزا بیلر. بونا ایسه هنج بیر شوبهه یوخدور.

سوونت حۆکومتینین ایراندا نئفتی اودوزماسی ایسه ایراندا موترقی سییاستین اودوزولماسی دئمکدیر. بو ایسه یاخین شرفده دموکراتیک حرکاتا بویوک بیر ضربهدیر. چونکی آرتیق آذربایجان نهضتی یاخین و اوزاق شرفده بویوک موثبت تاثیر باغیشلادیغی کیمی، اونون محوی ده منفی تاثیر باغیشلایا بیلر.

بئنه ده تکرار ائدیریک: ایش دانیشیقلا و سازیشلر ایله حل اولماقدان کئچمیشدیر.

سووت دۆولتي نه قدر صولح و سازيشه چاليشيرسا، يوز او قدر آمئريكا و اينگيليس دۆولتلي ايران دۆولتليزني جنگه و داخيلي موچاربييه و قان تۆكمگه تحريك انديرلر. اونون اوچون بو دعواني ووجودا گتيرمگه ايمكانلار ياراديرلار. بو گون قوام حۆكومتيني[نين] آمئريكادان كوللي ميقداردا پول آديغي افسانه دنيلدير.

اينگيلستاندان و ساير ايرتيجاعي اولكلردن ايرانا سيلاح سنل كيمي آخيب گلتمكدهدير. [...]دان يوكلنن اسلحه مستقيم زنجاندان واقونلاردان آليبيب بيزيم علئيهيميزه گؤندريلر. بيز سووت حۆكومتيندن بؤيوك كۆمك ايسته ميريك. بيز دنيريك، شورالار علئيهينه آپاريلان خاينانه سيياسته باهانا وئريلمه سين و شورا حۆكومتني اوزونو ظاهرده بيزه علاقه مند دخي گؤسترمگه بيلر، آما نجه ايران دۆولتي ايسته مير سووت دۆولتي واسيطه اولوب ايشي صولح يولو ايله حل اتتسين، سووت حۆكومتني بيزه ده ايمكان وئرسين، بيز ده تئهرانين علئيهينه اونون اوز گؤتوردويو يول ايله [رفتار] اندك.

ضرر يوخدور، مادام كي، قواما اينگيليس و آمئريكاليلار دنيرلر آذربايجان مسالهي داخيلي بير مسالهدير، بيز ده دنيريك بئله بير مسالهدير.

قوي اونلار آذربايجانا هوجوم انتديكلري زامان آذربايجان فدائيلري اونلارين باشيني ازسين. بيز ده دنيريك آذربايجان مسالهي داخيلي مسالهدير، بيز بو داخيلي مسالهي اوزوموز حل اندريك، كيمسهنين امنيت شوراسيندا و يا آيري بير خارجي اولكهده شورالار ايتفاقي علئيهينه چيغير-باغير سالماغا حاق يوخدور.

بوخاريدا دنديگيميز كيمي، اگر شورالار ايتفاقينين كؤمگي گيزلي اولارسا، اوندان ايران دۆولتيني تهلوكه سيزليك شوراسينا موراجيعت انتمگه ده اينده هنج بير دليل اول بيلمز. آخيردا يننه ده تكرار انديريك: آرتيق سازيشلر، دانيشيفلار فايدا وئرmez. خالقيميز، فيرقه ميز و اونون رهبرلري فقط سيزين [اولكه نيزه] اوميد باغلايير و اوندان نيجات گؤزله يير، بو ايسه آنجاق سيزين انده جگيز جوزي سيلاح كؤمگينه باغليدير.

ايندي اون مينلرله كندلي فقط سيلاح طلب اندير و بو كؤمگي بير آن وئرمكله ايران خالقينين آزادليغي و سووت سيياستي تهلوكه دن خيلاص اول بيلر و ايله خطر چوخ ياخين و چوخ بؤيوك دور. يننه قنيد انديريك، مومكوندور قوام قيسا بير مودت هوجومو دايدانديرسين. بونا اينانماق اولماز، بو ساده بير مانئور اولوب قالار. اونون آذربايجان نهضتيني محو انتمگه جبدن حاضيرانديغينا بيزيم ذرجه شوبه ميز قالماميشدير. بيزيم اوچون باشقا بير يول يوخدور. غئيري-موعين وضعيتين خطري هوجومدان داها آرتيقدير. بو وضعيت بيزي تدريج ايله يوروب سالماقلا محو انده جكدير.

سيزين موختصر كؤمگينيزين ينتمه سيني صبر سيزليك ايله گؤزله ييريك.

صيمي احترام ايله:

پيشهوري، شبستري، پادگان، دوكتور جاويد، قوام دانشيان

17 آذر 1325.

سوئت دؤولتي نين باشچيسي ا. ايستالين نين آذربايجان دموكرات فيرقه سي نين ليذري سئييد

جعفر پيشوري يه شخصي مکتوبو

پيشهوري يولداشا

منه انله گلير كي، سيز ايران داخيلينده، هم ده بنينخالق نوقطه يي نظر دن يار انميش وضعيتي دوزگون قبيمتلندير مير سينيز.

بيرينچيسي، سيز حاضيردا آذربايجانين بوتون اينقيلابي طلبلر ينه ناييل اولماق ايسته بير سينيز. لاکين اينديكي شر ايبيط بنله بير پروگرامين حياتا کنچيريلمه سي ايماکانيني ايستينا ائدير. لئنين پراکتیکی طلبلر کيمي، قئيد ائديرم، پراکتیکی طلبلر کيمي اساس اينقيلابي طلبلر ي يالنيز خاريجي دوشمنله او غورسوز موحاربيه نين درينلشدير يلدیگی اولکه داخيلينده گوجلو اينقيلابي بوحرانين اولدوغو بير شر ايبيطده ايرلي سور موشدو. 1905-جي ایلده ياپونیا ايله او غورسوز موحاربيه زاماني بنله اولموشدو. 1917-جي ایلده آلمانیا ايله او غورسوز موحاربيه زاماني بنله اولموشدو. سيز اينديكي حالدا لئنيني تقليد ائتمک ايسته بير سينيز. بو چوخ ياخشي و تعريفه لاييقدير. آنجاق ايراندا وضعيت حاضيردا تاماميله باشقادير. ايراندا حاضيردا درين اينقيلابي بوحران يوخدور. ايراندا فهله لر آرسايليدير، اولار پيس تشکيل اولونموشلار. ايران کندليلري هله ليک جيدي فعالليق گؤستر مير لر. ايران حاضيردا خاريجي دوشمنله موحاربيه آيار مير. بنله بير موحاربيه ده مغلوبيت ايسه ايرانين ايرتيجاچي داييرلر يني ضعيفله ده بيلر دي. دنملي، ايراندا بنله بير شر ايبيط يوخدور كي، لئنينين 1905-1917-جي ايللرده كي تاكتيکاسيني يور وتمگه ايماکان و نرسين.

ايکينچيسي، البته، سيز سوئت قوشونلار ينين ايراندا قالماقدا داوام انده جگي تقديرده آذربايجان خالقي نين اينقيلابي طلبلر ي او غروندا موبار يزه ايشينده او غور قازانماغا او ميد اولاي بيلر دينيز. لاکين بيز اولاري داها ايراندا ساخاليا بيلمير يک، باشليجا اولار اق اونا گوره كي، سوئت قوشونلار ينين ايراندا اولماسي آروپا و آسييادا بيزيم خيلاصکار ليق سيياسستيميزين اساسلار يني سارسيدير. اينگيليسلر و آمريکاليلار بيزه دئيير لر كي، اگر سوئت قوشونلار ي ايراندا قالا بيلير سه، اونا نهيه گوره اينگيليس قوشونلار ي ميصير، سورييا، ايندونئزيا و يونانستاندا، همچين آمريکا قوشونلار ي چين، ايسلاندييا و دانيمار کادا قالماسين. بونا گوره ده بيز ايران و چين دن قوشونلار ي چيخار ماق قرار ينا گل ميشيک كي، اينگيليسلر ي و آمريکاليلار ين ليندن بو سيلاحي قوپار يب آلاق، موستملکلرده آز ادليق حرکات يني گنئيشلندير مک و بونولا دا اوز خيلاصکار ليق سيياسستيميز ي داها اساسلي و فاي دالي ائدک. سيز بير اينقيلابي کيمي، البته، باشا دوشور سونوز كي، بيز باشقا جور حرکت انده بيلمير يک.

اوچونجوسو، دنينلر ي نظره آلاق، ايراندا كي وضعيته باغلي آشاغيداکي نتيجه لره گل مک اولار: ايراندا اينقيلابي بوحران يوخدور، ايراندا خاريجي دوشمنلر له موحاربيه وضعيتي يوخدور، دنملي، ايرتيجاچي ضعيفله ده و بوحراني کسکينلشديره بيلن موحاربيه ده او غورسوز لوق دا يوخدور. نه قدر كي، سوئت قوشونلار ي ايراندا يئر لشيپ، سيز آذربايجاندا موبار يزه م گنئيشلندير مک و داها ايرلي گندن طلبلر له گنئيش دموکراتيک حرکاتي تشکيل ائتمک ايماکانينا ماليک سينيز. آنجاق بيزيم قوشونلار گنتملي دير لر و ايراندان چيخيپ گنئيدر. بيز آرتيق ايراندا نهيه ماليک ايک؟ بيز ايراندا قوام حؤکومت ي نين ايرانين داها ايرتيجاچي عونصور لر يني تمثيل ائدن آنفلوقيل دايره لر له موناقيشه سينه ماليک ايک. کنچميشده قوامين نئجه بير ايرتيجاچي اولماسينا

باخماياراق، او ايندي اوزونومودافيه منافعيه و اوز حؤكومتينين مودافيعهسي نامينه بعضي دموكراتيک ايصلاحاتلارا گنتمگه و ايرانين دموكراتيک انلئمنئلري آراسيندا داياق آختار ماغا مجبور دور. بئله بير شرايطه بيزيم تاكتيكاميز نئجه اولمايدير؟ من فيكيرلشيم كي، قومدان گؤشتلر قوپارماق اوچون بو موناقيشه دن ايستيفاده انتملي بيگ، آنقلو فيلرلي تجريد انتمک و بونولا دا ايرانين داها دموكراتيکلشمه سي اوچون مو عين بازيس ياراتمالي ييق. بيزيم سيزه بوتون مصلحتلريميز محض بئله بير وضعيتدن ايرلي گلير. البته، باشقا تاكتيكا دا قبول انتمک اولار: هر شئيه توپورمک، قواملا علاقه لري کسمک و بونولا دا آنقلو فيل ايرتيجا عچيلارين غلبه سيني تامين انتمک اولار. اما بو، تاكتيكا دنئيل، آخماق ليق اولاردي. بو ماهييتجه آذربايجان خالقي نين ايشينه و ايران دموكراتياسينا خيانت اولاردي.

دؤردونجوسو، بيزه معلوم اولدوغونا گؤره، سيز دنميشسينيز كي، بيز اولجه سيزي گؤيلره قالديرميش، سونرا ايسه اوچوروما يوو اولاميشيق و سيزي روسوي انتميشيک. اگر بو دوغور دورسا، اوندا بو بيزده تعجب دوغورور. اصلينده ايسه نه باش وئرميشدير؟ بيز بورادا هر بير اينقيلابچي يا معلوم اولان عادي اينقيلابي فند تطبيق انتميشيک. ايراندا كي شرايط کيمي بئله بير وضعيتده اوزوموز اوچون حرکاتين معلوم مينيموم طلبيني الده انتمگي تامين انتمکدن اوترو حرکاتي ايرلي قاچيرماق، مينيموم طلبلردن ايرلي گنتمک و حؤکومت اوچون تهلوکه ياراتماق، حؤکومت طرفيندن انديله جک گؤشتلر اوچون ايماکان ياراتماق لازيمدير. داها ايرلي قاچمادان، سيز ايرانين اينديكي وضعيتينده حاضيردا قوام حؤکومتينين گنتمگه وادار اولدوغو طلبلره نايل اولماق ايماکانينا ماليک اولاييلمزدنينيز. اينقيلابي حرکاتلارين قانونو بئله دير. سيزين اوچون هر هانسي بير روسواچيليقدان سوز اولاييلمز. چوخ غريبه دير كي، اگر سيز فيكيرلشيسينيز كي، بيز سيزين روسواچيليجينيزا يول وئره بيلديک. عكسينه، اگر سيز اوزونوزو عاغيللي آپارسانيز و بيزيم معنوي کؤمگيميز سايه سينده اساسن آذربايجانين اينديكي فاکتيكي وضعيتي نين لنقالاشديرديغي طلبلره نايل اولسانيز، او واخت سيزه اورتا شرقده موترقي دموكراتيک حرکاتين پيوننري کيمي آذربايجانيلار دا، ايران دا خئير-دوعا وئور.

ا.اينستالين. 8 ماي 1946-جي ايل.